

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด นครสวรรค์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลหนองบัว (เทพวิทยาคม) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอสาระสำคัญประกอบด้วย 6 ส่วน ตามลำดับดังนี้ ส่วนแรก กล่าวถึงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ส่วนที่สอง กล่าวถึง สาระและ มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ส่วนที่สาม กล่าวถึง การท่องเที่ยว ส่วนที่สี่ กล่าวถึงชุดการเรียนรู้ ส่วนที่ห้า กล่าวถึงเจตคติต่อการเรียน และส่วน สุดท้าย กล่าวถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ งานวิจัยในประเทศ และงานวิจัยต่างประเทศ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
 - 1.1 หลักการ
 - 1.2 จุดหมาย
 - 1.3 โครงสร้าง
2. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 - 2.1 ความสำคัญกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 - 2.2 กระบวนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 - 2.3 สาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 - 2.4 มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 - 2.5 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 2 (ป. 4 - 6)
3. แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครสวรรค์
 - 3.1 ความหมายของการท่องเที่ยว
 - 3.2 การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว
 - 3.3 แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครสวรรค์
 - 3.3.1 แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
 - 1) สะพานเดชาดิวงศ์
 - 2) ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ – เจ้าแม่ทับทิม
 - 3) อุทยานนกน้ำ
 - 4) พิพิธภัณฑ์จันเสน
 - 5) พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดหนองกลับ

3.3.2 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

- 1) ต้นน้ำเจ้าพระยา
- 2) บึงบอระเพ็ด
- 3) วนอุทยานเขาหลวง
- 4) เขาหน่อ – เขาแก้ว
- 5) วนอุทยานถ้ำเพชรถ้ำทอง
- 6) อุทยานแห่งชาติแม่วงก์
- 7) ถ้ำหินปูน
- 8)ทุ่งหินเทิน

3.3.3 แหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน

- 1) วัดนครสวรรค์
- 2) วัดศรีวงศ์
- 3) วัดจอมคีรีนาคพรต (วัดเขา)
- 4) วัดป่าสิริวัฒนวิสุทธิ์ ในพระองค์ฯ
- 5) เขาพระเขาสูง

4. ชุดการเรียนรู้

4.1 ความหมายของชุดการเรียนรู้

4.2 หลักการ ทฤษฎี และหลักจิตวิทยาที่นำมาใช้ในการผลิตชุดการเรียนรู้

4.3 ประเภทของชุดการเรียนรู้

4.4 องค์ประกอบของชุดการเรียนรู้

4.5 คุณค่าของชุดการเรียนรู้

4.6 ขั้นตอนของชุดการเรียนรู้

4.7 ขั้นตอนการหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้

5. เจตคติต่อการเรียน

5.1 ความหมาย

5.2 องค์ประกอบของเจตคติ

5.3 การวัดเจตคติต่อการเรียนการสอน

6. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

6.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

6.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

6.3 การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยในประเทศ

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ ที่มีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ/กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม และมีสาระการเรียนรู้เป็นกระบวนการกำหนดองค์ความรู้ที่เป็นเนื้อหาสาระครอบคลุมการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 12 ปี และเพื่อให้สถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องสามารถจัดทำหลักสูตรได้ตามความเหมาะสมกับผู้เรียนและเป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตร

หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า

3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์

4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต

5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี

6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค

7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทراثวิทยากรธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม

9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม
โครงสร้าง

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติให้การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2549 ดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น

กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียนดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6

2. สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน เป็น 8 กลุ่มดังนี้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องให้เป็นหลักในการจัดการ

เรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ กลุ่มที่สองประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศเป็นสาระการเรียนรู้ที่สร้างเสริมพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้นสถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ให้สอดคล้องและสนองตอบศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

3.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้นำเพื่อประโยชน์ เป็นต้น

4. มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3, 6

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มข้นตามความสามารถความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

5. เวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 – 1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4 – 5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 – 1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4 – 5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000 – 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5 – 6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 มีเวลาเรียนปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

1. ความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

กระทรวงศึกษาธิการ (2544, หน้า 1-2) ได้กล่าวถึงกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ผู้เรียนทุกคนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต้องเรียน ทั้งนี้เพราะกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจซึ่งแตกต่างกันอย่างหลากหลาย การปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม ทำให้เป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ มีความสามารถทางสังคม มีความรู้ ทักษะ คุณธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม โดยให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามในแต่ละด้าน ดังนี้

1.1 ด้านความรู้

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะให้ความรู้แก่ผู้เรียนในเนื้อหาสาระ ความคิดรวบยอดและหลักการสำคัญ ๆ ในวิชาต่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ จริยธรรม สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย ประชากรศึกษา และสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้น โดยจัดการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการหรือสหวิทยาการ

1.2 ด้านทักษะและกระบวนการ

ในการเรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมนั้น ผู้เรียนควรจะได้พัฒนากระบวนการต่างๆจนเกิดทักษะและกระบวนการดังนี้

ทักษะการคิด เช่น การสรุปความคิด การแปลความ การวิเคราะห์หลักการ และการนำไปใช้ ตลอดจนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ทักษะการแก้ปัญหา ตามกระบวนการสังคมศาสตร์ กระบวนการสืบทอด เช่น ความสามารถในการตั้งคำถามและการตั้งสมมติฐานอย่างมีระบบ การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การทดสอบสมมติฐานและสรุปเป็นหลักการ

ทักษะการเรียนรู้ เช่น ความสามารถในการแสวงหาข้อมูลความรู้โดยการอ่าน การฟัง และการสังเกต ความสามารถในการสื่อสารโดยการพูด การเขียน และการนำเสนอ ความสามารถในการตีความ การสร้างแผนภูมิ แผนที่ ตารางเวลา และการจัดบันทึก รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารสนเทศต่างๆ ให้เป็นประโยชน์ในการแสวงหาความรู้

ทักษะกระบวนการกลุ่ม เช่น ความสามารถในการเป็นผู้นำและผู้ตามในการทำงานกลุ่ม มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงานของกลุ่ม ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความรับผิดชอบ สร้างสรรค์ผลงาน ช่วยลดความขัดแย้งและแก้ปัญหาของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ด้านเจตคติและค่านิยม

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะช่วยพัฒนาเจตคติ และค่านิยมเกี่ยวกับประชาธิปไตยและความเป็นมนุษย์ เช่น รู้จักตนเอง ฟังตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย มีความกตัญญู รักเกียรติภูมิแห่งตน มีนิสัยในการเป็นผู้ผลิตที่ดี มีความพอดีในการบริโภค เห็นคุณค่าของการทำงาน รู้จักคิดวิเคราะห์ การทำงานกลุ่ม เคารพสิทธิของผู้อื่น เสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความผูกพันกับกลุ่ม รักท้องถิ่น รักประเทศชาติ เห็นคุณค่าอนุรักษ์ และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา และการปกครองของศาสนา และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

1.4 ด้านการจัดการและปฏิบัติ

กิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม สามารถนำความรู้ ทักษะ ค่านิยมและเจตคติที่ได้รับการ

อบรมบ่มนิสัยมาใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้

เมื่อมองในภาพรวมๆ แล้วจะพบว่า ความสำคัญของกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม มีทักษะกระบวนการต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจอย่างรอบคอบในการดำเนินชีวิตและมีส่วนร่วมในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ในฐานะพลเมืองดีแล้ว ยังช่วยให้นำความรู้ทางจริยธรรม หลักธรรมทางศาสนามาพัฒนาตนเอง และสังคมได้ ทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. กระบวนการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

กระทรวงศึกษาธิการ (2544, หน้า 14-17) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ต้องจัดให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้ของตนเอง พัฒนาและขยายความคิดของตนเองจากความรู้ที่ได้เรียน ผู้เรียนต้องได้เรียนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมทั้งในส่วนกว้างและลึก และจัดในทุกภาคและชั้นปี

หลักการเรียนการสอนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่

1. การจัดการเรียนการสอนให้มีความหมาย โดยเน้นแนวคิดที่สำคัญๆ ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ทั้งในและนอกโรงเรียนได้ เป็นแนวคิด ความรู้ที่คงทน ยั่งยืน มากกว่าที่จะศึกษาในสิ่งที่เป็นเรื่องและข้อเท็จจริงที่มากมายกระจัดกระจายแต่ไม่เป็นแก่นสาร ด้วยการจัดกิจกรรมที่มีความหมายต่อผู้เรียนและด้วยการประเมินผลที่ทำให้ผู้เรียนต้องใส่ใจในสิ่งที่เรียน เพื่อแสดงให้รู้ว่าเขาสามารถเรียนรู้และทำอะไรได้บ้าง

2. จัดการเรียนการสอนที่บูรณาการ การบูรณาการตั้งแต่หลักสูตร หัวข้อที่จะเรียนโดยเชื่อมโยงเหตุการณ์ พัฒนาการต่างๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่เกิดขึ้นในโลกเข้าด้วยกัน บูรณาการความรู้ สื่อและเทคโนโลยีต่างๆ และสัมพันธ์กับวิชาต่างๆ

3. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนา ค่านิยม จริยธรรม จัดหัวข้อหน่วยการเรียนรู้ที่สะท้อน ค่านิยม จริยธรรม ปทัสถานในสังคม การนำไปใช้จริงในการดำเนินชีวิต ช่วยผู้เรียนให้คิดอย่างมีวิจารณญาณ ตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ยอมรับและเข้าใจในความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากตน และรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม

4. จัดการเรียนการสอนที่ท้าทาย คาดหวังให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งในส่วนตนและการเป็นสมาชิกกลุ่ม ให้ผู้เรียนใช้วิธีการสืบเสาะ จัดการกับการเรียนรู้ของตนเอง ใส่ใจและเคารพในความคิดของผู้อื่น

5. จัดการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิด ตัดสินใจ สร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง จัดการตัวเองได้ มีวินัยในตนเองทั้งด้านการเรียนและการดำเนินชีวิต เน้นการจัดกิจกรรมที่เป็นจริง เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ ความสามารถไปใช้ในชีวิตจริง

ครูผู้สอนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ต้องมีความเชื่อว่า ผู้เรียนทุกคนเรียนรู้ได้ แม้ว่าจะไม่ใช่เด็กทุกคนที่จะประสบความสำเร็จ ในการเรียนในระดับที่เท่ากัน การจัดกระบวนการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผู้สอนจะใช้วิธีการสอนหลากหลายผสมผสานกันเหมือนกับการสอนอื่นๆ เพราะเหตุที่ไม่มีวิธีการสอนวิธีใดวิธีหนึ่งที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียว การสอนที่ดีคือ การสอนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสถานการณ์ ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนและนักการศึกษาในปัจจุบันรู้ว่า การพัฒนารูปแบบการสอนแบบต่างๆ เพื่อให้เหมาะสมกับครูผู้สอนที่มีบุคลิกภาพต่างกัน ผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน และบริบทที่แตกต่างกันเป็นสิ่งที่ทำได้ ครูผู้สอนบางคนและนักเรียนบางกลุ่มอาจชอบใช้วิธีการสอนเป็นรายบุคคล ครูบางคนและนักเรียนบางกลุ่มอาจชอบใช้วิธีการสอนด้วยการอภิปราย การทำงานเป็นกลุ่ม นักเรียนบางคนและครูบางกลุ่มอาจชอบใช้ทั้งสองวิธี อย่างไรก็ตามตัวครูผู้สอนเองก็จะต้องมีความยืดหยุ่น ใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนบ้าง พร้อมทั้งมีการวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้าเป็นอย่างดี

3. สารการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

4. มาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สาระการเรียนรู้ทั้ง 5 สาระของกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละสาระดังนี้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 : เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของ พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และสามารถนำหลักธรรมของศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐาน ส 1.2 : ยึดมั่นในศีลธรรม การกระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงามและศรัทธาในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน ส 1.3 : ประพฤติ ปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนพิธีของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงามและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน ป่าเหยี่ยวประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1: ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของพลเมืองดีตามกฎหมาย ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 : เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่นศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 : เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิต และการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 : เข้าใจระบบสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ของระบบ เศรษฐกิจและสังคมที่จำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1: เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลมาวิเคราะห์ เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 : เข้าใจในการพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในแง่ความความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 : เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 : เข้าใจลักษณะโลกทางกายภาพ ตระหนักถึงความสำคัญของสรรพสิ่งปรากฏในระหว่างที่ซึ่งมีผลต่อกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ค้นหาข้อมูลภูมิสารสนเทศ อันจะนำไปสู่การใช้ และการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 : เข้าใจการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควัฒนธรรมและจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

5. มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6)

เมื่อพิจารณาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม แล้วพบว่า มีเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์

แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คือ ในสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ มาตรฐาน ส 5.2 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การท่องเที่ยว

1. ความหมายของการท่องเที่ยว

ในด้านความหมายของการท่องเที่ยว มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้หลายท่าน พอสรุปได้ดังนี้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544, หน้า 15) กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อผ่อนคลายความเครียด แสวงหาประสบการณ์แปลกใหม่ โดยมีเงื่อนไขว่า การเดินทางนั้น เป็นการเดินทางเพียงชั่วคราว ผู้เดินทางจะต้องไม่ถูกบังคับให้เดินทาง

เสรี วงษ์ไพจิตร (2545, หน้า 1) กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การท่องเที่ยวมิใช่เฉพาะเพียงการเดินทาง เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อความสนุกสนานบันเทิงรื่นรมย์อย่างที่ส่วนมากเข้าใจกัน การเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อความรู้ เพื่อการศึกษา เพื่อติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมเยือนญาติพี่น้อง ก็นับได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้น

อารณีย์ วิวัฒนาภรณ์ (2546, หน้า 10) กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อหาความสนุกสนาน เพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อการศึกษาหาความรู้ เพื่อการศาสนา เพื่อการติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมเยือนญาติมิตร โดยที่ไม่มีรายได้เกิดขึ้นจากการเดินทางในครั้งนี้

จากแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเดินทางของนักท่องเที่ยว ที่เป็นการผ่อนคลายความเครียดที่อาจจะเกิดขึ้นจากการทำงานไปพร้อมๆ กับการได้รับรู้สัมผัสกับสิ่งแปลกใหม่ที่ก่อให้เกิดความเพลิดเพลินเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้กว้างขึ้น ที่มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันทั้งที่เป็นการพักผ่อนหรือประกอบกิจกรรมตามความสนใจ แต่มิได้เป็นการเดินทางเพื่อไปทำงานหรือประกอบอาชีพเป็น

2. การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

ในด้าน การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้หลายท่าน พอสรุปได้ดังนี้

ยุวดี กวาดระกุล (2537, หน้า 17) กล่าวว่า การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมเหตุสมผล เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อมวลชนมากที่สุด มีการสูญเสียโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และสามารถใช้อย่างยั่งยืนได้นานที่สุด

ทวีวงศ์ ศรีบุรี (2537, หน้า 20) กล่าวว่า การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การตามรักษา ป้องกันธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมด้วยวิธีที่ฉลาดเหมาะสมและยาวนานที่สุด

สมพุทธ ชูระเจน (2540, หน้า 64) การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การให้การศึกษาและความรู้เกี่ยวกับประโยชน์และโทษ ซึ่งถ้าแหล่งท่องเที่ยวถูกทำลายก็จะทำให้ผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ การให้ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและความสัมพันธ์เชื่อมโยงที่จะมีผลกระทบต่ออันเนื่องมาจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติก็จะมีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอื่นๆ นอกจากนี้ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ควบคู่กับการบำรุงรักษา โดยคำนึงถึงการใช้อย่างคุ้มค่า มีการสูญเสียที่น้อยที่สุดและคงสภาพเดิมของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งบุคคลจะต้องมีความรู้จะเกิดความตระหนักหรือความสำนึกขึ้นได้

จากแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวควรมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการท่องเที่ยว การช่วยกันดูแล ปกป้องตลอดจนการให้ความรู้ด้วยการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ในจังหวัดนครสวรรค์ ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

- 1.1 สะพานเดชาดิวงศ์
- 1.2 ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ - เจ้าแม่ทับทิม
- 1.3 อุทยานนกน้ำ
- 1.4 พิพิธภัณฑ์จันเสน
- 1.5 พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดหนองกลับ

2. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

- 2.1 ดันน้ำเจ้าพระยา
- 2.2 บึงบอระเพ็ด
- 2.3 วนอุทยานเขาหลวง
- 2.4 เขาหน่อ - เขาแก้ว
- 2.5 วนอุทยานถ้ำเพชรถ้ำทอง
- 2.6 อุทยานแห่งชาติแม่วงก์
- 2.7 ถ้ำหินปูน
- 2.8 ทุ่งหินเทิน

3. แหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน

- 3.1 วัดนครสวรรค์
- 3.2 วัดคีรีวงศ์
- 3.3 วัดจอมคีรีนาคพรต(วัดเขา)
- 3.4 วัดป่าสิริวัฒนวิสุทธิ์ ในพระองค์ฯ
- 3.5 เขาพระเขาสูง

ภูมิหลังของจังหวัดนครสวรรค์: บริบทที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุดการเรียนรู้

1. สภาพภูมิศาสตร์

1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ที่ตั้งเฉพาะ จังหวัดนครสวรรค์ตั้งอยู่ระหว่างละติจูดที่ 15 องศา 40 ลิปดาเหนือ กับละติจูด 16 องศา 10 ลิปดาเหนือ และระหว่างลองจิจูด 99 องศา 5 ลิปดาตะวันออก กับลองจิจูด 100 องศา 50 ลิปดาตะวันออก อยู่บริเวณตอนกลางของประเทศไทยเหนือเส้นศูนย์สูตร ก่อนไปซีกโลกด้านตะวันออก

ที่ตั้งสัมพันธ์ จังหวัดนครสวรรค์อยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่าง หรือภาคกลางตอนบนของประเทศไทย คาบเกี่ยวระหว่างภาคเหนือกับภาคกลาง ห่างจากกรุงเทพมหานครไประหว่างทิศเหนือโดยทางรถยนต์เป็นระยะทาง 237 กิโลเมตร ทางรถไฟเป็นระยะทาง 250 กิโลเมตร

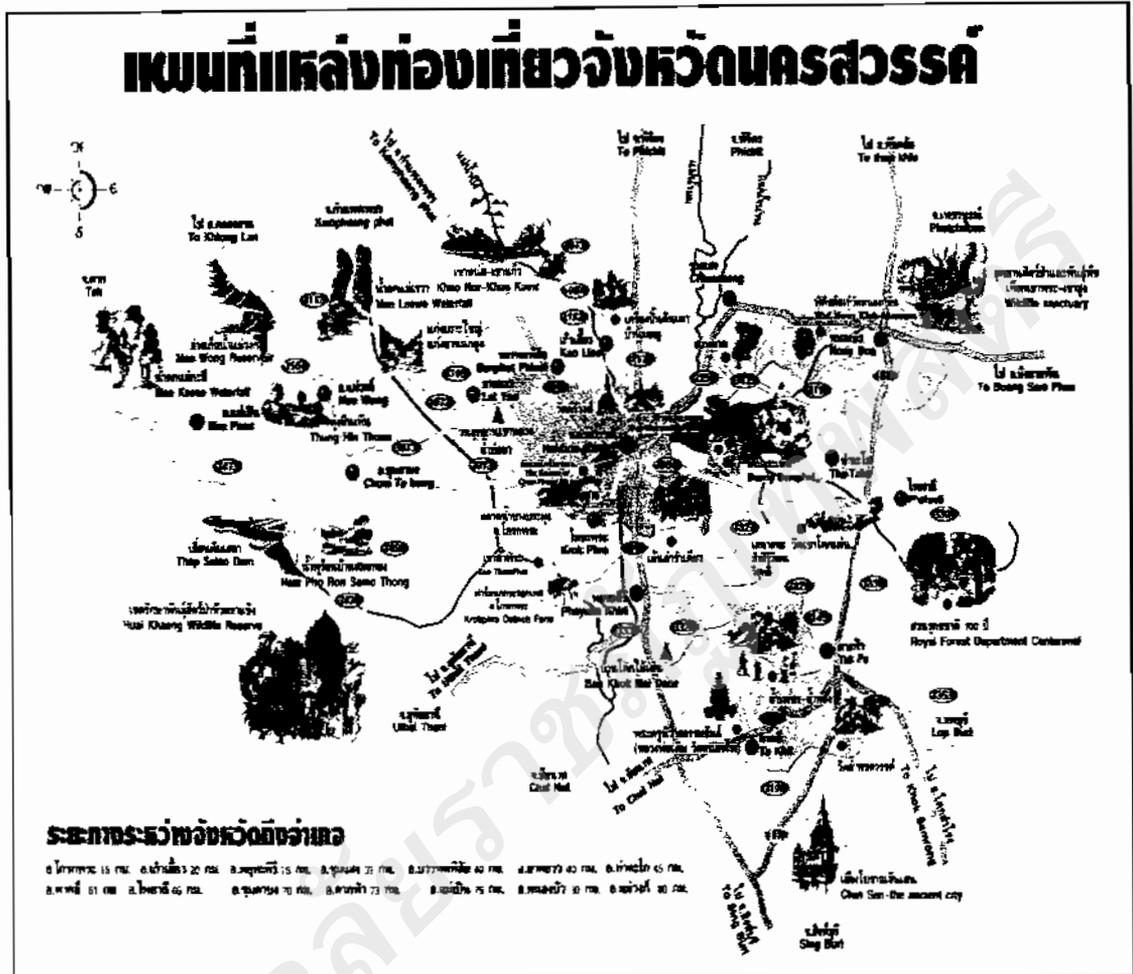
อาณาเขต จังหวัดนครสวรรค์ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง 8 จังหวัด

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอบางมูลนาก อำเภอบึงนาราง และอำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร อำเภอปางศิลาทอง และอำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเมืองอุทัยธานี อำเภอสว่างอารมณ์ และอำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี อำเภอเมืองชัยนาท อำเภอสรรพยา และอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี อำเภอบ้านหมี่ อำเภอหนองม่วง และอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอบึงสามพัน และอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก อำเภอสว่างอารมณ์ และอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

ภาพ 2 แผนที่แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครศรีธรรมราช

1.2 ขนาดและรูปร่าง

ขนาด จังหวัดนครศรีธรรมราชมีพื้นที่ประมาณ 9,597.7 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองเป็น 15 อำเภอ คือ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอเก้าเส้ง อำเภอโคกพระ อำเภอชุมแสง อำเภอตากฟ้า อำเภอศาลี อำเภอท่าตะโก อำเภอบรรพตพิสัย อำเภอพยุหะคีรี อำเภอไพศาลี อำเภอลาดยาว อำเภอหนองบัว อำเภอแม่วงก์ อำเภอชุมตาบง และอำเภอแม่เปิน เปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นๆ ในประเทศไทย นครสวรรค์เป็นจังหวัดขนาดกลาง

รูปร่างของจังหวัดนครศรีธรรมราชมีลักษณะเป็นแนวยาวจากทิศตะวันตกกับทิศตะวันออก รูปร่างคล้ายๆ มีเสื่อกางปีกบิน

1.3 คำขวัญประจำจังหวัด

เมืองสี่แคว	แห่งมังกร
พักผ่อนบึงบอระเพ็ด	ปลารสเด็ดปากน้ำโพ

2. สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดนครสวรรค์

นครสวรรค์อยู่ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง มีพื้นที่ส่วนที่เป็นภูเขาและป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์แห่งหนึ่งในอดีต ในปี พ.ศ. 2504 นครสวรรค์มีพื้นที่ป่าไม้อยู่ประมาณ 2,950 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 1,844,000 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 31 ของพื้นที่จังหวัด ปัจจุบันพื้นที่ป่าไม้ในส่วนที่เป็นพื้นราบหมดไป แม้พื้นที่ป่าแถบภูเขาก็ถูกทำลายลงเป็นอันมาก ในปี พ.ศ. 2538 พื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดนครสวรรค์เหลืออยู่เพียงประมาณ 673 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 420,000 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7 ของพื้นที่จังหวัด

2.1 แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2.1.1 สะพานเดชาดิวงศ์ เป็นสะพานที่นับว่าเป็นสะพานประวัติศาสตร์สำคัญแห่งแรกของประเทศที่เปิดเส้นทางคมนาคมทางบกเชื่อมจังหวัดภาคเหนือและภาคกลางแทนเส้นทางคมนาคมทางน้ำ โดยมีพิธีเปิดให้วดยานพาหนะผ่าน ได้เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2493 โดยมี พ.ศ. หม่อมหลวงกรีเดชาดิวงศ์ อธิบดีกรมทางหลวง เป็นประธานเปิด สะพานแห่งนี้ได้เริ่มสร้างขึ้นเมื่อปี 2485 สมัยสงครามมหาเอเซีย บурพา ต่อมาในปี พ.ศ. 2512 กรมทางหลวงได้งบประมาณทางหลวงหมายเลข 32 ตอนบางปะอินนครสวรรค์จึงได้สร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาขึ้นอีกสะพานหนึ่งคู่กับสะพานเดชาดิวงศ์เดิมเรียกว่า "สะพานเดชาดิวงศ์ 2" เป็นสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กคู่ขนานไปกับสะพานเดชาดิวงศ์เดิม และเปิดใช้เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2514 ต่อมาได้มีการสร้างสะพานเดชาดิวงศ์ 3 เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2532 และสร้างเสร็จเปิดใช้งานเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2536 ในปัจจุบันสะพานเดชาดิวงศ์จะใช้ 2 เส้นทางจราจร คือ สะพานเดชาดิวงศ์ 2 และ 3 ส่วนสะพานเดชาดิวงศ์ 1 ทางจังหวัดนครสวรรค์เปิดไว้เป็น "อนุสรณ์สะพานเป็นสะพานประวัติศาสตร์"

2.1.2 ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ – เจ้าแม่ทับทิม ณ ที่ราบริมฝั่งต้นแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณที่แม่น้ำปิง วัง ยม น่าน ไหลมาบรรจบมีศาลเจ้าศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวจังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดใกล้เคียงให้ความเคารพยึดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทยจีนและชนชาติต่างๆประชาชนทั่วไปเรียกกันว่า "ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์-เจ้าแม่ทับทิม"หรือศาลเจ้าพ่อแควใหญ่ตั้งอยู่ตรงข้ามตลาดปากน้ำโพบนถนนสายนครสวรรค์-ชุมแสง ตัวศาลหันหน้าไปทางแม่น้ำ ประวัติความเป็นมาของศาลนี้ไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัดว่าสร้างขึ้นสมัยใด ใครเป็นผู้สร้าง มีเพียงระฆังโบราณ ซึ่งจารึกเป็นภาษาจีนว่า นายหงเปียว แซ่กู่ แห่งหมู่บ้านเคอเจียซัน อำเภอวุ่นอี่ (ปัจจุบันคือ วุ่นซัง) มณฑลไหหลำ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน นำมาถวายในปี ค.ศ.1870 ซึ่งตรงกับปี พ.ศ.2413 ปลายราชวงศ์ชิงตรงกับต้นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5)

2.1.3 อุทยานนกน้ำ อยู่ทางทิศต้องบึงบอระเพ็ด ในเขตอำเภอพระนอน อำเภอเมืองฯ เป็นส่วนหนึ่งของบึงบอระเพ็ด เป็นที่อยู่อาศัยของนกน้ำนานาชนิด ประมาณมีอยู่ถึง 43

ชนิด ได้แก่ นกเป็ดน้ำ ซึ่งมีอยู่หลายพันธุ์ นกนางนวล นกกระยาง นกกระสา นกตะกรุม นกตะกราม นกกระเต็น นกอีแจว นกอีโก้ง นกอีดำ นกพริก นกนางแอ่น นกคืบแค นกกระจาบ

2.1.4 พิพิธภัณฑสถาน ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลจันเสน สันนิษฐานว่าอยู่ในสมัยทวารวดี บริเวณเมืองโบราณมีคูเมืองเป็นเนินดินโดยรอบ เป็นรูปสี่เหลี่ยม แต่มุมทั้งสี่เป็นรูปมนจนเกือบเป็นวงกลม ล้อมรอบด้วยคูเมืองซึ่งกว้างประมาณ 20 เมตร ปัจจุบันยังมีสภาพเป็นที่ลุ่มน้ำขัง แต่ยังเป็นร่องรอยพอมองเห็นเค้าคูเมืองได้อย่างชัดเจน มีความยาวประมาณ 800 เมตร กว้าง 700 เมตร คิดเป็นเนื้อที่ประมาณ 300 ไร่เศษ เนื่องจากบริเวณภายในคูเมืองดังกล่าวมีลักษณะเป็นเนินสูงกว่าพื้นที่ที่รอบนอกคูเมือง ชาวบ้านเรียกว่า "โคกจันเสน"

2.1.5 พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดหนองกลับ ตั้งอยู่เลขที่ 76 หมู่ 3 ตำบลหนองกลับ อำเภอหนองบัว วัดหนองกลับ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า วัดหนองบัวหนองกลับ มีประวัติอันยาวนานและเก่าแก่ จึงมีโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุในครอบครองมากมายทั้งที่ได้จากแหล่งโบราณคดี โบราณสถานในบริเวณอำเภอหนองบัวและใกล้เคียง และได้จากการบริจาคของประชาชนผู้มีจิตศรัทธา ต่อมาทางวัด และ ท่านเจ้าคุณนิภากรโสภณ เจ้าอาวาสและเจ้าคณะอำเภอหนองบัวรูปปัจจุบัน จึงรวบรวมข้าวของต่างๆ และจัดแสดงพิพิธภัณฑสถานบ้านวัดหนองกลับ โดยพิพิธภัณฑสถานมีสองหลัง หลังแรกจัดแสดงแสดงสมัยไทย เงินตรา และเหรียญกษาปณ์ไทย เครื่องราชอิสริยาภรณ์เหรียญที่ระลึกสมัยรัชกาลที่ 9 อาวุธโบราณ เครื่องถ้วยเบญจรงค์สมัยรัตนโกสินทร์ เครื่องถ้วยชามสมัยสุโขทัยและอยุธยา ส่วนหลังที่ 2 จัดแสดงวัสดุอุปกรณ์ ข้าวของ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน และในการประกอบอาชีพ

2.2 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

2.2.1 ต้นแม่น้ำเจ้าพระยา อยู่ในเขตตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ เกิดจากแม่น้ำปิงและแม่น้ำน่าน ไหลมาบรรจบกันที่ตำบลปากน้ำโพ เป็นจุดเริ่มต้นของแม่น้ำเจ้าพระยา ณ จุดนี้จะเห็นความแตกต่างของสายน้ำทั้งสองได้อย่างชัดเจน คือ แม่น้ำจะมีสีเขียวคล้ำใส ส่วนแม่น้ำน่านจะมีสีแดงขุ่น สายน้ำทั้งสองจะค่อยๆ รวมตัวเป็นสีเดียวกันเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณต้นแม่น้ำเจ้าพระยาจะเห็นแหลมของเกาะยม ซึ่งมีทัศนียภาพที่สวยงามมาก

2.2.2 บึงบอระเพ็ด เป็นแหล่งน้ำสำคัญของจังหวัด เป็นบึงน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดในภาคกลางของประเทศไทย พื้นที่ของบึงบอระเพ็ดนั้นเดิมเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วม แวดล้อมด้วยป่าไม้เบญจพรรณอันอุดมสมบูรณ์ มีลำคลองขนาดเล็กไหลผ่าน และประกอบไปด้วยหนองน้ำหลายแห่ง ทางด้านเหนือของบึงในเขตตำบล แควใหญ่ ตำบลเกรียงไกร และตำบลทับกฤช มีแม่น้ำน่านไหลผ่าน ทางใต้ของบึงมีลำห้วยเล็กๆ คือ คลองวันมหากกร คลองซุด ทางด้านตะวันออกของบึงมีพื้นที่น้ำจืดเขาพนมเศษ น้ำไหลเข้าบึงทางคลองโยไทย และคลองตะโค ในฤดูฝนเมื่อมีน้ำเหนือไหลหลากมาทำให้บึงบอระเพ็ดมีน้ำเต็มเต็ม กลายเป็นทะเลสาบน้ำจืดที่มีขนาดใหญ่ อุดมสมบูรณ์ไปด้วยสัตว์น้ำนานาชนิด ซึ่งนอกจากจะเป็นปลาชนิดต่างๆ แล้ว ยังมีจระเข้และ

คะพายน้ำ สภาพบึงบอระเพ็ดในอดีตเมื่อถึงฤดูแล้ง น้ำในบึงจะไหลลงสู่แม่น้ำน่านทางคลองบอระเพ็ด พื้นที่รอบบึงจะเป็นที่ราบธรรมดา

บึงบอระเพ็ด เป็นบึงน้ำจืดที่ใหญ่และอุดมสมบูรณ์ที่สุดของประเทศไทย เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของปลาและนกนานาชนิด โดยเฉพาะนกเจ้าฟ้าสิรินธร ซึ่งเป็นนกในสกุลนกนางแอ่น เป็นนกที่พบแห่งเดียวในประเทศไทย และในโลก ได้พบนกชนิดนี้เมื่อปี พ.ศ. 2511 ชาวบ้านเรียกว่านกคาพอง

จากการสำรวจพบว่าในบึงบอระเพ็ดมีนกอยู่ 44 วงศ์ 100 สกุล 156 ชนิด โดยมากเป็นนกน้ำ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 พวก คือ นกประจำถิ่น และนกที่อพยพย้ายถิ่นเข้ามาในบางช่วงฤดูกาล นกประจำถิ่น ได้แก่ นกอีโก้ง นกอีแจว เป็นต้น นกอพยพฯ ส่วนมากหนีความหนาวเย็นมาจากดินแดนที่หนาวจัด เช่น ไชยบุรี ได้แก่ นกเป็ดแดง นกเป็นสาย นกชายเลน และนกยางบางชนิด

ในปี พ.ศ. 2464 รัฐบาลได้ว่าจ้างที่ปรึกษาชาวอเมริกันมาเป็นที่ปรึกษา ด้านการประมง เมื่อได้สำรวจทางด้านนิเวศวิทยาของบึงบอระเพ็ดพบว่า เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญที่สุด และเป็นแหล่งพันธุ์ปลา มีความหลากหลายของพันธุกรรมแหล่งหากินและการวางไข่ของสัตว์น้ำในภาคกลางของประเทศไทย จึงได้แนะนำให้กระทรวงเกษตรธิการ สงวนรักษาไว้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ รวมทั้งให้รักษาระดับน้ำไว้ตลอดปี โดยการจัดสร้างฝายกั้นน้ำ และประตูระบายน้ำ การบริหารการประมงในบึงบอระเพ็ดได้เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2470 ต่อมาในปี พ.ศ. 2471 กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ได้ประกาศกำหนดเขตบึงบอระเพ็ด เป็นที่รักษาพันธุ์พืช เมื่อปี พ.ศ. 2473 ได้ประกาศพื้นที่หวงห้ามไว้ 250,000 ไร่ ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2480 ได้ถอนการหวงห้ามเหลือประมาณ 133,000 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อกับ 3 อำเภอเมือง อำเภอเมือง อำเภอชุมแสง และอำเภอท่าตะโก

พันธุ์ปลาในบึงบอระเพ็ด มีอยู่ 148 ชนิด เป็นปลาที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจหลายชนิดเช่น ปลาช่อน ปลาชะโด ปลาแดง ปลาเค็ม ปลาเสือคอก รวมทั้งปลาประเภทสวยงามอีกหลายชนิด

พันธุ์ไม้น้ำในบึงบอระเพ็ดมีอยู่มากมายหลายชนิด ทั้งประเภทที่อยู่ใต้น้ำลอยน้ำและไหลพันพัน มีทั้งหมด 93 ชนิด พันธุ์ไม้น้ำที่พบมากที่สุด ได้แก่ บัวหลวง บึงแดง ผักตบชวา คีปลิ้นน้ำ ฐูปฤณี และสาหร่ายไฟ เป็นต้น

2.2.3 สวนอุทยานเขาลอง ตั้งอยู่ที่บ้านผาแดง ตำบลหนองกรด อำเภอเมือง มีพื้นที่ประมาณ 59,500 ไร่ จัดตั้ง เมื่อปี พ.ศ. 2539 ครอบคลุมพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาลองทั้งหมด พื้นที่วนอุทยานอยู่ในเขต 2 จังหวัด คือ จังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดอุทัยธานี พื้นที่เป็นภูเขาสลับซับซ้อน สภาพป่าบอบช้ำเสื่อมโทรมด้วยพันธุ์ไม้ และสัตว์ป่านานาชนิด จุดท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ได้แก่ยอดเขาลอง ถ้ำป๋อย ถ้ำธารทิพย์ และถ้ำพระ

2.2.4 เขาหน่อ - เขาแก้ว อยู่ในเขตตำบลบ้านแดน อำเภอบรรพตพิสัย เป็นภูเขาหินปูนมีบันไดขึ้นสู่ถ้ำบนยอดเขา มีถ้ำที่สวยงามหลายถ้ำ เช่น ถ้ำค้างคาว ถ้ำพระนอน มีพระพุทธรูปไสยาสน์องค์ใหญ่อยู่ที่ปากถ้ำ มีลิงป่าอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากที่บริเวณวัดเขาหน่อ ซึ่งตั้งอยู่ที่เชิงเขา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งเสด็จประพาสภาคเหนือทางชลมารค เคยประทับแรมที่วัดนี้ ส่วนเขาแก้วอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันมีถ้ำหลายถ้ำเป็นที่อยู่ของค้างคาวเป็นจำนวนมาก ตอนเย็นพลบค่ำฝูงค้างคาวพากันบินออกไปหากิน มองเห็นฝูงค้างคาวเป็นสายสีดำพลิวไปมาบนท้องฟ้าเป็นทางยาว

2.2.5 วนอุทยานถ้ำเพชรถ้ำทอง ตั้งอยู่ที่บ้านซอนเคือ ตำบลตาคลี อำเภอตาคลี จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2530 มีพื้นที่ประมาณ 5,000 ไร่ ภูมิประเทศเป็นภูเขามีกวักศน์สวยงามสมบูรณ์ไปด้วยพันธุ์ไม้และสัตว์นานาชนิด มีถ้ำต่าง ๆ อยู่ประมาณ 70 ถ้ำ ในถ้ำมีหินงอกหินย้อยสวยงามตามธรรมชาติ

2.2.6 อุทยานแห่งชาติแม่วังก์ ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าแม่วังก์ ระหว่างรอยต่อสองจังหวัดคือ นครสวรรค์ กับ กำแพงเพชร ส่วนที่อยู่ในเขตจังหวัดนครสวรรค์เรียกว่า ป่าแม่วังก์ - แม่เป็น มีพื้นที่ประมาณ 280,000 ไร่ ส่วนที่อยู่ในเขตจังหวัดกำแพงเพชรเรียกว่า ป่าคลองขลุง และป่าคลองแม่วังก์ มีพื้นที่ประมาณ 279,000 ไร่ ได้ประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติเมื่อปี พ.ศ. 2530 นับเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 55 ของประเทศไทย

อุทยานฯ แห่งนี้มีสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อนเป็นต้นกำเนิดแม่น้ำแม่วังก์และห้วยคลองโพธิ์ ซึ่งเป็นต้นกำเนิดแม่น้ำสะแกกรัง มีเอกลักษณ์ทางธรรมชาติที่สวยงามได้แก่ น้ำตกแม่กระสาหรือแม่ดี น้ำตกแม่เฒ่าและแก่งผา - คอยนาง พื้นที่เกือบทั้งหมดเป็นป่าเบญจพรรณ ป่าดงดิบเขา ป่าดงดิบแล้ง และป่าเต็งรัง ที่ค่อนข้างสมบูรณ์เขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงบอระเพ็ด อยู่ในเขตตำบลพระนอน อำเภอเมืองฯ มีพื้นที่ประมาณ 133,000 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 3 อำเภอ คือ อำเภอเมือง ฯ อำเภอชุมแสง และอำเภอท่าตะโก ประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ฯ เมื่อปี พ.ศ. 2518 น้ำตกแม่เฒ่า อยู่ในป่าลึกของอุทยานแห่งชาติแม่วังก์ ที่บ้านคิ่งสูง ตำบลแม่เฒ่า อำเภอแม่วังก์ ปัจจุบันรดยังเข้าไม่ถึง ต้องเดินป่าถึงสองวันจึงถึงน้ำตก น้ำตกแม่เฒ่ามีต้นน้ำเกิดจากเทือกเขามองโกจู ซึ่งอยู่ติดกับเขตจังหวัดกำแพงเพชร น้ำตกมีหลายชั้น แต่ละชั้นสูงมากจนเชื่อกันว่าสูงที่สุดในทวีปเอเชีย สภาพป่าเขาบริเวณน้ำตก ยังคงมีความสมบูรณ์อยู่มาก ป่าเป็นป่าดงดิบชื้น มีสัตว์ป่าหลายชนิดอาศัยอยู่

2.2.7 ถ้ำหินปูน ในเขตอำเภอตากฟ้ามีถ้ำที่เกิดจากการกัดกร่อนหินปูนจากธรรมชาติมากมาย ซึ่งมีความสวยงามพอสมควร และถ้ำบางแห่งกำลังสำรวจเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น ถ้ำพรสวรรค์ ถ้ำผาสวรรค์ ถ้ำลับแล และถ้ำธรรมวิคมี ที่อยู่ในเขตตำบลลำพยนต์ นอกจากนั้นก็มีถ้ำคูหาไสยาสน์ ถ้ำสองพี่น้องในเขตตำบลเขาชายธง

2.2.8 ทุ่งหินเหิน อยู่ในเขตอำเภอชุมตาบง เป็นทุ่งหญ้าเชิงเขาที่มีกลุ่มก้อนหินขนาดใหญ่ วางซ้อนกันอยู่หลายรูปแบบ กระจายอยู่ทั่วบริเวณในลักษณะที่สัมผัสกันเพียง

เล็กน้อย ราวกับมีผู้ยกมาบรรจุวางเอาไว้ นับว่าเป็นสวนหินธรรมชาติที่สวยงาม แปลกตา หาพบได้ยาก

2.3 แหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน

2.3.1 วัดนครสวรรค์ เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ มหานิกาย เป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคูเมืองมาแต่โบราณ เดิมชื่อวัดหัวเมือง ตั้งอยู่ในตัวเมืองต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น "วัดนครสวรรค์" เมื่อตั้งมณฑลนครสวรรค์ พ.ศ. 2435 ทางราชการได้ใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธี ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา พระเจ้าแผ่นดินและพระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์เคยเสด็จมาวัดนี้ ที่วัดนครสวรรค์แห่งนี้มีพระประธานในพระอุโบสถนามว่า "หลวงพ่อศรีสวรรค์" เป็นพระพุทธรูปประจำเมืองนครสวรรค์ สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นตั้งแต่ พ.ศ.1842 ได้มีการซ่อมแซมอุโบสถและหลวงพ่อศรีสวรรค์ครั้งใหญ่สุดในระหว่าง พ.ศ. 2465 - 2470 หล่อหลอมให้องค์พระมีขนาดใหญ่กว่าเดิม ในขณะที่เททองอยู่นั้น พอดกเย็นใกล้ค่ำได้เกิดมีแสงพุ่งออกจากองค์พระมีลำแสงเป็นสีต่างกันถึง 6 สี หรือที่เรียกว่า "ฉัพพรรณรังสี" เป็นที่อัศจรรย์ยิ่ง

2.3.2 วัดคีรีวงศ์ ตั้งอยู่บนเขาในเขตตัวเมืองนครสวรรค์ สร้างสมัยปลายกรุงสุโขทัย เดิมเป็นวัดร้างกลางป่าเขา มีพระพุทธรูปปางสมาธิมาพบเมื่อปี 2504 ปัจจุบันเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนครสวรรค์ มีพุทธศาสนิกชนเดินทางมาปฏิบัติกิจกรรมทางพุทธศาสนาเป็นประจำ ภายในบริเวณวัดประกอบด้วย พระอุโบสถ สมเด็จพระพุทธิโกดมจำลอง ศาลาพุทธอุทยาน วิหารหลวงพ่อดุสิต และพระจุฬามณีเจดีย์ ซึ่งสร้างในสมัยศตวรรษที่ 19 ปลายกรุงสุโขทัยประมาณ 600 ปีมาแล้ว โดยสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสโภ) วัดมหาธาตุกรุงเทพฯ เป็นผู้ตั้งชื่อให้ และแนะนำให้สร้างพระจุฬามณีเจดีย์ไว้บนยอดเขา ภายในองค์พระเจดีย์ชั้น 4 มีพระพุทธรูปจำลองที่สำคัญของประเทศไทยไว้ให้สักการบูชา 4 องค์ คือ พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร (พระแก้วมรกต) พระพุทธรชินราชจำลอง พระพุทธโสธรจำลอง และพระพุทธรูปหล่อพ่อวัดไร่ขิง และภายในโดมเจดีย์ ได้วาดภาพจิตรกรรมฝาผนังเกี่ยวกับพระพุทธประวัติ

2.3.3 วัดจอมคีรีนาคพรต(วัดเขา) ตั้งอยู่บนยอดเขาบวชนาค อยู่ระหว่างเชิงสะพานเดชาติวงศ์และค่ายจิรประวัติ คำนานกล่าวว่า เมื่อกองทัพพม่าตีกรุงศรีอยุธยาแตกในครั้งที่ 2 ได้แล้ว จึงร่วมกันสร้างวัดนี้ขึ้นเพื่อแสดงว่านับถือพุทธศาสนาเช่นกัน สิ่งที่น่าสนใจในวัดได้แก่ รอยพระพุทธบาทจำลองและพระอุโบสถที่ชาวบ้านเรียกว่า โบสถ์เทวดาสร้าง ทุกๆ เดือน 12 ของปีจะมีงานนมัสการและปิดทองรอยพระพุทธบาทจำลองนี้เรียกว่า งานวัดเขา ซึ่งนอกจากจะมีงานสมโภชน์แบบงานวัดทั่วไปแล้วยังมีการแข่งขันเรือยาวอีกด้วย เมื่อขึ้นไปอยู่บนยอดเขาบวชนาคและมองลงมาจะเห็นทัศนียภาพที่สวยงามของสะพานเดชาติวงศ์ แม่น้ำเจ้าพระยา และเขากบ

2.3.4 วัดป่าสิริวัฒนวิสุทธิ์ ในพระองค์ฯ อำเภอท่าตะโก ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2527 ด้วยแรงศรัทธาและความสามัคคีของพุทธศาสนิกชน และ คณะศิษยานุศิษย์ในเจ้าพระคุณ

สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (วัน ธรรมสารโรธ ป.๕.9) อดีตเจ้าอาวาสราชผาติการามวรวิหาร กรุงเทพฯ เพื่ออ้อมถวายพุทธสถานแห่งนี้เป็นราชสักการะปูชนียยานุสรณ์ ในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงเจริญพระชนมายุครบ 5 รอบ และเป็นศูนย์รวมในการปฏิบัติธรรมเพื่ออุทิศถวายเป็นพุทธบูชาแด่สมเด็จพระบรมศาสดา ปูชนียสถานแห่งนี้สร้างเป็นเรือราชอุทยานนาวาที่ขมายมงคลตรงกลางลำเรือเป็นที่ตั้งขององค์เจดีย์ศรีมหาราชและองค์เจดีย์องค์เจดีย์ศรีมหาราช ทาสีน้ำเงินซึ่งเป็นสีแทนพระมหากษัตริย์ เป็นที่ประดิษฐานพระกัญญาภิเชก หล่อเท่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สูง 173 เซนติเมตร มีฉัตร 9 ชั้น สูง 159 เซนติเมตร ส่วนยอดบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ภายในชั้นล่างขององค์เจดีย์ศรีมหาราช เป็นที่ประดิษฐาน พระบรมราชานุสาวรีย์ของพระมหากษัตริย์ของไทยทั้ง 8 พระองค์ นอกจากนี้เจดีย์ศรีมหาราชยังได้แบ่งชั้นแต่ละชั้นมีห้องซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

2.3.5 เขาพระ - เขาสูง เป็นดินแดนมหัศจรรย์ที่มีทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างยิ่ง อาทิ หินแกรนิตสีชมพู หินสีค่า และหินมรกต บนยอดเขาพระมีหินก้อนสีชมพูขนาดมหึมาวางเรียงรายทับซ้อนกันเด่นตระหง่านอย่างนามหัศจรรย์ ซึ่งเป็นจุดชมวิวที่สามารถมองเห็นทิวทัศน์อันสวยงามของอำเภอนองบัว ก่อนเดินทางถึงยอดเขาจะต้องผ่านซอกเขา หรือซอกหินหนึบ มีขนาดแคบประมาณ 30 เซนติเมตร เป็นจุดที่ทำให้ท้ายความสามารถต่อการพิสูจน์ความสวยงามของยอดเขาพระ-เขาสูง แห่งนี้ รวมถึงพรรณไม้นานาชนิดที่น่าสนใจ เช่น ป่าดง นอกจากนี้ยังมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำหลวงพ่อกไร อ่างเก็บน้ำคลองไม้แดง และอ่างเก็บน้ำคลองวังเหียง

ชุดการเรียนรู้

1. ความหมายของชุดการเรียนรู้

ชุดการเรียนรู้มาจากคำในภาษาอังกฤษที่เรียกชื่อต่างกันเช่น Instructional Package, Learning Packages หรือ Instructional Kits ชุดการเรียนรู้เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างหนึ่งที่มีความสนใจ โดยผลิตสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิชา เนื้อหา และวัตถุประสงค์ เพื่อช่วยเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพในการยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นการกล่าวถึงชุดการเรียนรู้ในความหมายของผู้วิจัยคือ ชุดการเรียนรู้ Learning Packages เพื่อจะได้สอดคล้องกับแนวความคิดในการยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ชุดการเรียนรู้ Learning Packages เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างหนึ่ง ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในกระบวนการเรียนรู้เป็นอย่างมาก เป็นการรวบรวมสื่อการเรียนรู้ตามแบบแผนที่วางไว้ อันเป็นการแสดงถึงแนวการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยที่ผู้เรียนมีโอกาสในการใช้สื่อต่างๆ และ

ศึกษาหาความรู้ภายในชุดการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน ได้มีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของชุดการเรียนรู้ไว้ดังต่อไปนี้

กมลรัตน์ วงศ์ถาภาคย์ (2542, หน้า 22) ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง ชุดอุปกรณ์สื่อประสมทางการเรียนที่ออกแบบมา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเองตามลำดับขั้นจากง่ายไปหายาก โดยศึกษาคำชี้แจงและทำกิจกรรมตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในชุดนั้น ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ และบรรลุจุดประสงค์ของชุดการเรียนรู้

หนึ่งนุช กาพภักดี (2543, หน้า 14) กล่าวถึง ชุดการเรียนรู้ไว้ว่า เป็นสื่อการเรียนสำเร็จรูปประกอบด้วยอุปกรณ์หลายชนิดที่ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง ตามขั้นตอนในชุดการเรียน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพโดยพึ่งครูน้อยที่สุด ผู้เรียนสามารถเรียนอย่างอิสระตามความสามารถของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการพึ่งพาตนเองในการศึกษาหาความรู้

พาวา พงศ์พันธ์ (2544, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของชุดการเรียนรู้ว่า เป็นโปรแกรมการสอนทุกอย่างที่จัดได้เฉพาะ ทั้งอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน เนื้อหา คู่มือครู แบบฝึกหัด มีการกำหนดจุดประสงค์ของการเรียนไว้อย่างครบถ้วน ชุดการเรียนรู้นี้ ศึกษาได้ด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้จัดให้และเป็นเพียงผู้แนะนำเท่านั้น เป็นเทคโนโลยีทางการศึกษารูปแบบหนึ่งที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาเนื้อหาและปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง โดยใช้สื่อและกิจกรรมหลายๆอย่าง

กฤษยา แสงเดช (2545, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของชุดการเรียนรู้ว่า เป็นสื่อการเรียนการสอนที่จัดอย่างมีระบบให้สอดคล้องกับเนื้อหาหลักสูตรการเรียนรู้อะไรและประสบการณ์ที่จัดไว้ ในแต่ละหน่วย เพื่อช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ ชุดการเรียนรู้จัดไว้ในกล่องหรือซองเป็นหมวดๆ ภายในชุดการเรียนรู้ประกอบด้วย คู่มือการใช้ชุดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหา พร้อมทั้งการมอบหมายงานให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม ค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง

พรทิพย์ แก้วใจดี (2545, หน้า 10) ได้ให้ความหมายของชุดการเรียนรู้ว่า เป็นสื่อการสอนที่ครูเป็นผู้สร้างขึ้น เพื่อให้เป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน โดยที่ครูอาจเป็นผู้ใช้ในการสอนหรือนักเรียนเป็นผู้ใช้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มีครูเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ

ลัดดา เพ็ชรประสพ (2545, หน้า 12) ได้ให้ความหมายของชุดการเรียนรู้ว่า เป็นนวัตกรรมอย่างหนึ่งเป็นเครื่องช่วยสอน ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยผู้เรียนสามารถมีส่วนร่วมในบทเรียน ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกและให้คำแนะนำเพื่อให้ผู้เรียนได้รับผลสัมฤทธิ์ตามมุ่งหมาย

เสาวลักษณ์ คำหอม (2546, หน้า 34) ได้ให้ความหมายของชุดการเรียนรู้ว่า เป็นชุดการเรียนสำเร็จรูปที่ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเอง โดยศึกษาคำชี้แจง และทำกิจกรรม

ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในชุดการเรียนรู้นั้น ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ และบรรลุจุดประสงค์ของชุดการเรียนรู้

จิราวัฒน์ สีชวนคำ (2546, หน้า 8) ได้ให้ความหมายของชุดการเรียนรู้ว่า เป็นการนำสื่อการเรียนหลายๆ อย่างมาสัมพันธ์กัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน โดยครูไม่ต้องเตรียมการสอนอื่นๆ สามารถนำไปใช้สอนได้ทันที ทั้งนี้เพราะภายในชุดการเรียนรู้จะประกอบด้วยสื่อการสอน คู่มือครู และคำแนะนำต่างๆ ที่เป็นแบบแผนช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

พรทิพย์ กิจรพล (2547, หน้า 12) ได้ให้ความหมายของชุดการเรียนรู้ว่า เป็นบทเรียนที่มีการจัดลำดับขั้นตอนของเนื้อหาให้เป็นระบบ และรัดกุม มีจุดประสงค์ของการเรียนการสอนที่เด่นชัด เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ภายในระยะเวลาอันสั้นโดยที่กำหนดกิจกรรม เวลา และสื่อการเรียนไว้อย่างชัดเจน

ก้องเกียรติ ขอบเวศน์ (2548, หน้า 50) ได้ให้ความหมายของชุดการเรียนรู้ว่าเป็นนวัตกรรมชนิดหนึ่งที่มีลักษณะเป็นสื่อประสม ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก

วิไลรัตน์ อัมไพบุลย์ (2549, หน้า 28 - 29) ได้ให้ความหมายของชุดการเรียนรู้ว่าเป็นสื่อที่ใช้ประกอบการสอนสำหรับครู ที่ครูสร้างขึ้น เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไปตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ความรู้และปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง โดยใช้สื่อประสม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน

แคปเฟอร์, และแคปเฟอร์ (Kapfer, & Kapfer, 1972, pp. 3 - 10) ได้ให้ความหมายของคำว่า ชุดการเรียนรู้ไว้ว่า เป็นรูปแบบการสื่อสารระหว่างครูและนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยคำแนะนำให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนจนบรรลุพฤติกรรมที่เป็นผลของการเรียนรู้ ส่วนเนื้อหาที่นำมาสร้างชุดการเรียนรู้ นำมาจากขอบข่ายความรู้ที่หลักสูตรกำหนดให้นักเรียนได้เรียนรู้ ซึ่งต้องสื่อความหมายให้แก่ผู้เรียนอย่างชัดเจน จนผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามเป้าหมายหรือจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรม

ฮุสตัน และคนอื่นๆ (Houston, et al., 1972, pp. 10 - 15) ได้ให้ความหมายไว้ว่าชุดการเรียนรู้ เป็นชุดประสบการณ์ที่จัดเตรียมไว้ให้ผู้เรียน เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

ควาน (Duane, 1973, p. 169) กล่าวถึง ชุดการเรียนรู้ ว่าเป็นการเรียนรายบุคคล (Individualized Instruction) เป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนตามเป้าหมายผู้เรียนจะเรียนตามอัตราความสามารถ และความต้องการของคน

กู๊ด (Good, 1973, p. 306) ได้กล่าวว่า ชุดการเรียนรู้ เป็นชุดโปรแกรมการสอน ประกอบด้วยสื่อการสอน เครื่องมือการเรียนรู้ เครื่องมือแนะนำผู้สอนหรือคู่มือ แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ข้อมูลที่มีความเที่ยงตรง จุดประสงค์การเรียนรู้

จากการศึกษาความหมายของชุดการเรียนรู้ที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ชุดการเรียนรู้ เป็นนวัตกรรมชนิดหนึ่งที่ใช้ประกอบการสอนสำหรับครูที่มีลักษณะเป็นสื่อประสมที่ประกอบกันขึ้นอย่างมีระบบ มีเหตุผล และนำไปใช้ในการเรียนการสอน เพื่อเป็นเครื่องมือถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้กับผู้เรียนช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเป้าหมายพร้อมทั้งตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยครูเป็นผู้คอยให้คำแนะนำ เพื่อช่วยให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและเกิดแรงจูงใจในการเรียน เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครสวรรค์ ภายในชุดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ชื่อชุดการเรียนรู้ คำนำ คำชี้แจงสำหรับครู ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ (ประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการจัดการเรียนรู้ การประเมินผลและบันทึกหลังสอน) คู่มือสำหรับนักเรียน ประกอบด้วย คำชี้แจงการใช้ชุดการเรียนรู้ บทบาทของนักเรียน ใบความรู้ บัตรคำสั่งในการปฏิบัติงาน ใบงาน แบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน

2 หลักการ ทฤษฎี และหลักจิตวิทยาที่นำมาใช้ในการผลิตชุดการเรียนรู้

แนวคิด หลักการ ทฤษฎี และหลักจิตวิทยาที่ใช้ในการผลิตให้เกิดการผลิตชุดการเรียนรู้ มีนักการศึกษาหลายท่านกล่าวถึงองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ไว้ดังต่อไปนี้

บุญเกื้อ ควรรหาเวช (2545, หน้า 31) ได้เสนอแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และหลักจิตวิทยาที่ใช้ในการผลิตชุดการเรียนรู้นั้นต้องอาศัยแนวคิดหลักการตลอดจนทฤษฎีต่างๆ มี 5 ประการ ได้แก่

1. แนวคิดตามหลักจิตวิทยา เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยจัดให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนตามความสามารถและอัตราการเรียนของแต่ละคน

2. แนวคิดที่จะเปลี่ยนการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลางมาเป็นแบบให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยใช้สื่อประสมที่ตรงตามเนื้อหาโดยมีครูเป็นผู้แนะนำ

3. แนวคิดที่จะจัดระบบการผลิต การใช้สื่อการสอนในรูปแบบของสื่อประสม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปลี่ยนจากการใช้สื่อช่วยครูมาเป็นใช้สื่อเพื่อช่วยนักเรียนในการเรียนรู้

4. แนวคิดที่จะสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน นักเรียนกับนักเรียนและนักเรียนกับสภาพแวดล้อมโดยนำสื่อการสอนมาใช้ร่วมกับกระบวนการกลุ่มในการประกอบกิจกรรม การเรียนการสอน

5. แนวคิดที่ยึดหลักจิตวิทยาการเรียนรู้มาจัดสภาพการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนได้ประกอบกิจกรรมด้วยตนเองและมีผลย้อนกลับทันทีว่าตอบถูกหรือตอบผิด มีการเสริมแรงทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจและ

ความต้องการที่จะเรียนต่อไป ได้เรียนรู้ทีละน้อยๆ ตามลำดับขั้นตามความสามารถและความสนใจของแต่ละคน

เคมปี, และเคย์ตัน (Kemp, & Dayton, 1985, pp. 13 – 15) ได้เสนอแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และหลักจิตวิทยาที่ใช้ในการผลิตชุดการเรียนรู้ ว่าการสอนที่มีประสิทธิภาพ ควรประกอบด้วย ลักษณะ 3 ประการ ได้แก่

1. กลุ่มพฤติกรรมนิยม (behaviorism) เป็นกลุ่มที่ตีความพฤติกรรมของมนุษย์ ว่า การเรียนรู้ เป็นการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า การตอบสนองสิ่งเร้า หมายถึง เนื้อหาวิชา โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอน และเมื่อผู้เรียนเกิดการตอบสนองถูกต้อง ก็จะทราบได้ว่าเกิด การเรียนรู้ก็จะต้องมีการเสริมแรง

2. กลุ่มทฤษฎีความรู้ (cognitive theory) เป็นกลุ่มที่เน้นกระบวนการ ความรู้ ความเข้าใจ ได้แก่ การรับรู้อย่างมีความหมาย ความเข้าใจและความสามารถในการจัดกระทำและความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์

3. กลุ่มทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) เป็นกลุ่มที่เน้นปัจจัยทางบุคลิกภาพและปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ โดยเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงหรือผ่านสื่อการเรียนการสอน

บลูม (Bloom, 1976, pp. 115 – 124) ได้เสนอแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และหลัก จิตวิทยาที่ใช้ในการผลิตชุดการเรียนรู้ ว่าการสอนที่มีประสิทธิภาพควรประกอบด้วย ลักษณะ 4 ประการ ได้แก่

1. การให้แนวทาง (cues) หมายถึง คำแนะนำของครูที่ทำให้นักเรียนเข้าใจชัดเจน ว่าเมื่อเรียนเรื่องนั้นๆ แล้ว จะต้องมีความสามารถอะไรบ้าง ต้องทำอะไรบ้าง

2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน (participation) หมายถึง การเปิดโอกาสให้ นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม

3. การเสริมแรง (reinforcement) หมายถึง การเสริมแรงจากภายนอก ได้แก่ ให้ สิ่งของ การกล่าว ดีชม หรือจากภายในตัวนักเรียนเอง ได้แก่ การอยากรู้ อยากเห็น เป็นต้น

4. การให้ข้อมูลย้อนกลับและการแก้ไขข้อบกพร่อง (feedback and corrections) หมายถึง การแจ้งผลการเรียนและข้อบกพร่องต่างๆ ให้นักเรียน

และยังมีนักการศึกษาได้เสนอแนวคิด หลักการ ที่ใช้ในการผลิตชุดการเรียนรู้ที่ สอดคล้องกัน ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยนักการศึกษาพยายามจัด การศึกษาให้สนองต่อสภาพความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน จัดการศึกษาที่ให้อิสระใน การเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน ตามอัตราความสามารถของแต่ละบุคคล

2. แนวคิดที่ต้องการเปลี่ยนการเรียนการสอน จากเดิมที่ครูเป็นศูนย์กลางมาเป็น นักเรียนเป็นศูนย์กลาง

3. แนวคิดในการที่จะจัดระบบการผลิต และใช้อุปกรณ์การสอนในรูปสื่อประสม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปลี่ยนจากการใช้สื่อเพื่อ “ครูช่วยสอน” มาเป็น “ช่วยนักเรียนเรียน”

4. แนวคิดในการที่จะสร้างปฏิสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน และนักเรียนกับสภาพแวดล้อม โดยการนำสื่อการสอนและทฤษฎีกระบวนการกลุ่มมาใช้ประกอบกิจกรรมร่วมกันของนักเรียน

5. แนวคิดที่ยึดหลักจิตวิทยาการเรียนรู้มาจัดสถานการณ์เรียนรู้ เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม ดังต่อไปนี้

1. ได้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง
2. มีการเสริมแรงโดยให้มีประสบการณ์แห่งความสำเร็จ
3. ทราบว่าการตัดสินใจหรือการกระทำของตนเองถูกหรือผิดได้ทันที
4. ได้เรียนรู้ไปที่ละน้อยตามลำดับขั้น

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และจิตวิทยาที่ใช้ในการผลิต ชุดการเรียนรู้ สรุปได้ว่า ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ นั้น ควรยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยครูเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกและให้การเสริมแรงแก่ผู้เรียน

3. ประเภทของชุดการเรียนรู้

ในการพัฒนาชุดการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายในการนำไปใช้ จากการศึกษาพบว่า มีนักการศึกษาหลายท่านได้แบ่งประเภทชุดการเรียนรู้ ไว้แตกต่างกัน สรุปได้ดังต่อไปนี้

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2525, หน้า 152) ได้แบ่งชุดการเรียนรู้ ตามลักษณะการใช้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ชุดการเรียนรู้สำหรับการบรรยาย หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ชุดการเรียนรู้สำหรับครูใช้ คือ เป็นชุดการเรียนรู้สำหรับกำหนดกิจกรรมและสื่อการเรียนให้ครูใช้ประกอบคำบรรยาย เพื่อที่จะเปลี่ยนบทบาทการพูดของครูให้ลดน้อยลง และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ให้มากขึ้น ชุดการเรียนการสอนนี้จะมีเนื้อหาเพียงหน่วยเดียวและใช้กับนักเรียนทั้งชั้น

2. ชุดการเรียนรู้สำหรับกิจกรรมแบบกลุ่ม ชุดการเรียนนี้มุ่งเน้นที่ตัวผู้เรียนได้ประกอบกิจกรรมร่วมกัน และอาจจัดการเรียนการสอนในรูปศูนย์การเรียน ชุดการเรียนแบบกลุ่มจะประกอบด้วย ชุดการเรียนย่อยที่มีจำนวนเท่ากับจำนวนศูนย์การเรียนที่แบ่งไว้ในแต่ละหน่วย ในแต่ละศูนย์มีสื่อการเรียนหรือบทเรียนครบชุด ความจำนวนผู้เรียนทั้งศูนย์ใช้รวมกันก็ได้ ผู้เรียนที่เรียนจากชุดการเรียนแบบกิจกรรมกลุ่ม อาจจะต้องขอความร่วมมือจากครูเล็กน้อยในระยะเริ่มต้นเท่านั้น หลังจากที่เคยชินกับวิธีการใช้แล้ว ผู้เรียนสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้เอง ในขณะที่ทำกิจกรรมการเรียนหากมีปัญหาผู้เรียนสามารถซักถามครูได้เสมอ เมื่อจบการเรียน

แต่ละศูนย์แล้ว ผู้เรียนอาจจะสนใจการเรียนเสริม เพื่อเจาะลึกถึงสิ่งที่เรียนรู้ได้จากศูนย์สำรองที่
ครูจัดเตรียมไว้ เพื่อเป็นการไม่เสียเวลาที่จะต้องรอคอยผู้อื่น

3. ชุดการเรียนสำหรับรายบุคคล เป็นชุดการเรียนที่จัดระบบขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนใช้
เรียนด้วยตนเองตามลำดับขั้นความสามารถของแต่ละบุคคล เมื่อศึกษาครบแล้วจะทำการ
ทดสอบประเมินผลความก้าวหน้าและศึกษาชุดการเรียนอื่นต่อไปตามลำดับ เมื่อมีปัญหาผู้เรียน
จะปรึกษากันได้ในระหว่างผู้เรียนและผู้สอนพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือทันทีในฐานะผู้
ประสานงานหรือผู้ชี้แนะแนวทางการเรียนด้วยชุดการเรียนการสอนนี้ ที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริม
ศักยภาพการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลให้พัฒนาการเรียนรู้ของตนเองไปจนเต็มขีดความสามารถ
โดยไม่ต้องเสียเวลารอคอยผู้อื่น ชุดการเรียนแบบบางครั้งเรียกว่า บทเรียนโมดูล

พรชนก ช่วยสุข (2545, หน้า 15 – 16) และจิราพร ชารแก้ว (2545, หน้า 26 – 27)
ได้แบ่งชุดการเรียนรู้ออกเป็น 3 ประเภทสอดคล้องกันดังนี้

1. ชุดการเรียนรู้ออกแบบการบรรยายหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ชุดการเรียนรู้ออก
แบบบรรยาย คือเป็นชุดการเรียนรู้ออกแบบที่กำหนดกิจกรรมและสื่อการเรียนให้ครูใช้ประกอบการบรรยาย
เพื่อเปลี่ยนบทบาทของครูให้พุดน้อยลง และเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกิจกรรมการเรียนมาก
ยิ่งขึ้นชุดการเรียนรู้ออกแบบนี้จะมีเนื้อหาวิชาเป็นหน่วยเดียว

2. ชุดการเรียนรู้ออกแบบกิจกรรมกลุ่ม ชุดการเรียนรู้ออกแบบนี้มุ่งเน้นตัวผู้เรียนได้ประกอบ
กิจกรรมร่วมกัน และจัดการเรียนในรูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ ชุดการเรียนรู้ออกแบบกิจกรรมกลุ่มจะ
ประกอบด้วย ชุดย่อยที่มีจำนวนเท่ากับจำนวนศูนย์ที่แบ่งไว้ในแต่ละหน่วย ในแต่ละศูนย์มีการ
เรียนหรือบทเรียนครบชุดตามจำนวนผู้เรียนในศูนย์กิจกรรมนั้น สื่อการเรียนอาจจะจัดในรูปของ
รายบุคคลหรือผู้เรียนทั้งศูนย์ใช้ร่วมกันก็ได้ ผู้เรียนจากชุดการเรียนรู้ออกแบบกิจกรรมกลุ่ม อาจจะ
ต้องการความช่วยเหลือกันเอง ระหว่างประกอบกิจกรรมการเรียน หากมีปัญหาผู้เรียน
สามารถซักถามครูได้เสมอ

3. ชุดการเรียนรู้ออกแบบรายบุคคล เป็นชุดการเรียนรู้ออกแบบที่จัดระบบขั้นตอนเพื่อให้ผู้เรียนใช้เรียน
ด้วยตนเองตามลำดับขั้นความสามารถของแต่ละคน เมื่อศึกษาจบแล้วจะทำการทดสอบ
ประเมินผลความก้าวหน้าและศึกษาชุดต่อไปตามลำดับ เมื่อมีปัญหา ผู้เรียนจะปรึกษากันได้
ระหว่างเรียนและผู้สอนพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือทันทีในฐานะผู้ประสานงานหรือผู้ชี้แนะ
แนวทางการเรียน

บุญเกื้อ ควรหาเวช (2545, หน้า 94) ได้แบ่งประเภทของชุดการเรียนรู้ออกดังนี้

1. ชุดการเรียนรู้ออกแบบกลุ่มกิจกรรม เป็นชุดการเรียนรู้ออกแบบที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ประกอบ
กิจกรรมกลุ่ม เช่น ในการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ เป็นต้น ชุดการเรียน
รู้ออกแบบกลุ่มกิจกรรมมีกระบวนการผลิตสื่อการสอนตามหน่วยและหัวชุดการเรียนรู้ออกแบบที่
จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประกอบกิจกรรมร่วมกันคือ ในลักษณะของห้องเรียน “แบบศูนย์การเรียนรู้”
ชุดการเรียนรู้ออกแบบกลุ่มกิจกรรมจะประกอบด้วยชุดการเรียนรู้ออกแบบตามศูนย์ที่แบ่งไว้ในแต่ละ

หน่วย ในแต่ละศูนย์มีสื่อหรือบทเรียนครบหน่วยตามจำนวนผู้เรียน ในศูนย์กิจกรรมนั้นๆ สื่อที่ใช้ในศูนย์จะจัดไว้ในรูปสื่อประสม อาจใช้สื่อเป็นรายบุคคลหรือสื่อสำหรับผู้เรียนทั้งศูนย์จะใช้ร่วมกันก็ได้ ผู้เรียนที่เรียนจากชุดการเรียนรู้แบบกิจกรรมนี้จะแบ่งเป็นกลุ่มๆ แต่ละกลุ่มจะไปศึกษาตามศูนย์ที่กำหนดไว้หมุนเวียนไปจนครบทุกศูนย์ ผู้เรียนจะต้องการความช่วยเหลือจากครูเพียงเล็กน้อยในระยะเริ่มเรียนเท่านั้น หลังจากเคยชินต่อวิธีการใช้แล้ว ผู้เรียนจะสามารถช่วยเหลือกันและกันได้เอง การประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ หากมีปัญหาผู้เรียนสามารถซักถามครูได้เสมอ

2. ชุดการเรียนรู้รายบุคคล ที่มุ่งให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองตามความแตกต่างระหว่างบุคคล อาจเป็นการเรียนในโรงเรียนหรือที่บ้านก็ได้ เพื่อให้ผู้เรียนก้าวไปข้างหน้าตามความสามารถ ความสนใจ และความพร้อมของผู้เรียน ชุดการเรียนรู้รายบุคคลอาจออกมาในรูปของหน่วยการสอนย่อย

ชุดการเรียนรู้รายบุคคลนั้นผู้เรียนจะใช้เรียนด้วยตนเองตามขั้นตอนที่ระบุไว้ อาจต้องใช้ห้องเรียนพิเศษที่เรียกว่า “ห้องเรียนรายบุคคล” ซึ่งมีลักษณะเป็นคูหาจัดเตรียมไว้สำหรับผู้เรียนนำชุดการเรียนรู้ไปใช้ในคูหา ซึ่งมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก เช่น เครื่องเล่นเทป เครื่องฉายภาพจอเล็กๆ เป็นต้น เมื่อมีปัญหาระหว่างเรียนผู้เรียนจะปรึกษาหารือกันได้ ผู้สอนต้องพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือทันทีในฐานะผู้ประสานงาน ผู้เรียนอาจนำชุดการเรียนรู้ประเภทนี้ไปเรียนที่บ้านได้ด้วยโดยมีบุคลากรอื่นๆ คอยให้ความช่วยเหลือ

3. ชุดการเรียนรู้ทางไกล เป็นชุดการเรียนรู้ที่ผู้สอนกับผู้เรียนอยู่ต่างถิ่น ต่างเวลากัน มุ่งสอนให้ผู้เรียนศึกษาได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องมาเข้าชั้นเรียน แต่สามารถเรียนได้เองที่บ้าน โดยมีสื่อประสมต่างๆ ที่ผู้สอนจัดให้ เช่น เอกสารการสอน แบบฝึกปฏิบัติ เทปเสียงประกอบ หน่วยวิชา รายการวิทยุกระจายเสียง รายการวิทยุโทรทัศน์ ตลอดจนการเข้ารับสอนเสริมตามศูนย์บริการการศึกษาที่จัดขึ้น การศึกษาโดยระบบการสอนทางไกลนี้ ความสำเร็จของการศึกษานั้นอยู่กับตัวผู้เรียนเป็นส่วนใหญ่ ผู้สอนเป็นเพียงผู้จัดประสบการณ์ในรูปของสื่อต่างๆ และให้คำแนะนำในการศึกษาเท่านั้น ฉะนั้นผู้เรียนที่หวังความสำเร็จในการศึกษาโดยระบบนี้จึงจำเป็นต้องมีวินัยและควบคุมตนเองได้อีกทั้งต้องยึดมั่นในแนวปฏิบัติตามคำแนะนำที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด

วโร เพ็งสวัสดิ์ (2546, หน้า 36) แบ่งชุดการเรียนรู้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ชุดการเรียนรู้ประกอบคำบรรยาย เป็นชุดการสอนสำหรับครู จะใช้สอนผู้เรียนเป็นกลุ่มใหญ่หรือเป็นการสอนที่ต้องการปูพื้นฐานให้ผู้เรียนส่วนใหญ่รู้และเข้าใจ ในเวลาเดียวกัน ชุดการสอนแบบนี้จะช่วยให้ผู้สอนลดการพูดน้อยลง ซึ่งอาจเรียกว่า ชุดการสอนสำหรับครู

2. ชุดการเรียนรู้แบบกลุ่มกิจกรรม เป็นชุดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเล็กๆ ประมาณ 5-7 คน เรียนโดยสื่อการเรียนรู้ที่ระบุไว้ในชุดการเรียนรู้แต่ละชุด มุ่งที่จะฝึกทักษะในเนื้อหาวิชาที่เรียนและให้ผู้เรียนมีโอกาสทำงานร่วมกัน

3. ชุดการเรียนรู้ เป็นชุดการเรียนรู้สำหรับเรียนด้วยตนเองเป็นรายบุคคล ผู้เรียนจะต้องศึกษาหาความรู้ ความสามารถและความสนใจของตนเอง อาจจะเรียนที่บ้านหรือที่โรงเรียนก็ได้

จากที่นักการศึกษากล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ชุดการเรียนรู้สามารถแบ่งออกได้หลายประเภท ตามลักษณะการใช้ ซึ่งชุดการเรียนรู้จะเป็นตัวกำหนดบทบาทของครูและนักเรียนแตกต่างกัน และครูมีบทบาทเป็นผู้ชี้แนะแนวทางหรือให้คำปรึกษาแก่นักเรียน โดยเน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมอย่างหลากหลายด้วยตนเอง ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยค้นคว้าได้สร้างขึ้นในประเภทของชุดการเรียนรู้สำหรับครู คือเป็นชุดการเรียนรู้ที่กำหนดกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ให้ครูใช้ประกอบการบรรยาย เพื่อเปลี่ยนบทบาทของครูให้พูดน้อยลง และเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกิจกรรมการเรียนรู้มาก โดยครูเป็นเพียงควบคุมกิจกรรมทั้งหมด และเป็นผู้ชี้แนะหรือให้คำปรึกษา เมื่อนักเรียนมีปัญหาหรือข้อสงสัยในชุดการเรียนรู้นี้ ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมภายใต้การดูแลของครู เพื่อให้เด็กเกิดพฤติกรรมที่คาดหวัง

4. องค์ประกอบของชุดการเรียนรู้

ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เพื่อนำมาช่วยในการพัฒนาความรู้ความคิดของนักเรียนให้ได้ศึกษาจากประสบการณ์ทั้งหมด มีองค์ประกอบภายในชุดการเรียนรู้ที่ต่างจากกัน มีนักการศึกษาหลายท่านกล่าวถึงองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

ชัยยงค์ พรหมวงศ์, และคนอื่นๆ (2521, หน้า 120) ได้จำแนกองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ไว้ 4 ส่วน คือ

1. คู่มือครูสำหรับใช้ชุดการเรียนรู้และ/ผู้เรียนที่ต้องเรียนจากชุดการเรียนรู้
2. เนื้อหาสาระและสื่อ โดยจัดให้อยู่ในรูปของสื่อการเรียนแบบประสม หรือกิจกรรมการเรียนการสอนแบบกลุ่ม และรายบุคคล ตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
3. คำสั่งหรือการมอบงาน เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานให้นักเรียน
4. การประเมินผล เป็นการวัดประเมินผลของกระบวนการ ได้แก่ แบบฝึกหัด รายงาน การค้นคว้า และผลของการเรียนรู้ในรูปแบบทดสอบต่างๆ

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2522, หน้า 153) กล่าวว่า ชุดการเรียนรู้อาจมีรูปแบบที่แตกต่างกัน แต่จะต้องประกอบด้วยส่วนต่างๆ ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. คู่มือครู เป็นคู่มือ และแผนการสอนสำหรับครู และนักเรียนตามลักษณะของชุดการเรียนรู้ภายในคู่มือครูชี้แจงถึงวิธีการใช้ชุดการเรียนรู้ไว้อย่างละเอียด ครูและนักเรียนจะต้องปฏิบัติตาม คำชี้แจงอย่างเคร่งครัด จึงจะสามารถใช้ชุดการเรียนรู้ได้อย่างได้ผล คู่มืออาจทำเป็นเล่มหรือทำเป็นแผ่น แต่ต้องมีส่วนร่วมสำคัญคือ

- 1.1 คำชี้แจงสำหรับครู
- 1.2 บทบาทของครู
- 1.3 การจัดชั้นเรียนพร้อมแผนผัง

1.4 แผนการสอน

1.5 แบบฝึกปฏิบัติ

2. บัตรคำสั่ง (คำแนะนำ) เพื่อให้ผู้เรียนประกอบกิจกรรมแต่ละอย่างที่มีอยู่ในชุดการเรียนรู้แบบกลุ่มและชุดการเรียนรู้รายบุคคล บัตรคำสั่งจะประกอบด้วย

2.1 คำอธิบายในเรื่องที่จะศึกษา

2.2 คำสั่งให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรม

2.3 การสรุปบทเรียน อาจใช้การอภิปรายหรือการตอบคำถาม

บัตรคำสั่งจะต้องมีถ้อยคำกะทัดรัด เข้าใจง่าย ชัดเจน ครอบคลุมกิจกรรมที่ต้องการให้ผู้เรียนปฏิบัติ ผู้เรียนจะต้องอ่านบัตรคำสั่งให้เข้าใจเสียก่อนแล้วจึงปฏิบัติตามขั้นตอนเป็นขั้นๆ ไป

3. เนื้อหาหรือประสบการณ์ ถูกบรรจุในรูปของสื่อต่างๆ อาจประกอบด้วยบทเรียนสำเร็จรูป สไลด์ แถบบันทึกเสียง ฟิล์มสตริป แผ่นภาพโปร่งใส วัสดุกราฟิก หุ่นจำลอง ของตัวอย่าง รูปภาพ ผู้เรียนจะต้องศึกษาจากสื่อการสอนต่างๆ ที่บรรจุอยู่ในชุดการเรียนรู้ตามบัตรคำสั่งที่กำหนดไว้ให้

4. แบบประเมินผล (ทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน) อาจอยู่ในรูปของแบบฝึกหัดให้เติมคำลงในช่องว่าง จับคู่ เลือกคำตอบที่ถูก หรือให้ผลจากการทดลองหรือทำกิจกรรม

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525, หน้า 186) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. หัวเรื่อง คือ การแบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็นหน่วยแต่ละหน่วย แบ่งออกเป็นส่วยย่อย เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกซึ่งขึ้น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดความคิดรวบยอดในการเรียนรู้

2. คู่มือการใช้ชุดการเรียนรู้ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับใช้ชุดการเรียนรู้จะต้องศึกษาก่อนที่จะใช้ชุดการเรียนรู้ จากคู่มือให้เข้าใจเป็นสิ่งแรกจะทำให้การใช้ชุดการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพราะคู่มือประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังต่อไปนี้

2.1 คำชี้แจงเกี่ยวกับการใช้หน่วยการสอนเพื่อความสะดวกสำหรับผู้ที่จะนำชุดการเรียนรู้ไปใช้ว่าจะต้องทำอะไรบ้าง

2.2 สิ่งที่ต้องเตรียมก่อนสอนส่วนมากจะบอกถึงสื่อการเรียนที่มีขนาดใหญ่ เกินกว่าที่จะบรรจุไว้ในชุดการเรียนรู้ได้หรือสิ่งที่มีการนำเปื่อย สิ่งที่เก่าเปราะง่ายหรือสิ่งที่ต้องใช้ร่วมกับคนอื่นหรือเป็นวัสดุอุปกรณ์ที่มีราคาแพงที่ทางโรงเรียนจัดเก็บไว้ที่ศูนย์วัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียน เป็นต้น

2.3 บทบาทของนักเรียนจะเสนอแนะว่านักเรียนจะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างไร

2.4 การจัดชั้นเรียนควรจัดในรูปแบบใดเพื่อความเหมาะสมของการเรียนรู้และการร่วมกิจกรรมของชุดการเรียนรู้ (สำหรับชุดการเรียนรู้แบบกลุ่มให้เขียนแผนผังประกอบ)

2.5 แผนการสอน แผนการสอนนี้เป็นแนวทางที่ครูจะทำการสอนได้อย่างถูกต้องตามขั้นตอนของการเรียนรู้เพื่อช่วยให้เด็กเกิดการเรียนได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพซึ่งประกอบด้วย

2.5.1 หัวเรื่อง กำหนดเวลาเรียน

2.5.2 เนื้อหาสาระควรเขียนสั้นๆ กว้างๆ ถ้าต้องการรายละเอียดควรนำไปรวมไว้ในเอกสารประกอบการเรียน

2.5.3 ความคิดรวบยอดหรือหลักการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นจากเนื้อหาสาระของข้อ 2

2.5.4 จุดประสงค์การเรียนรู้ หมายถึงจุดประสงค์ทั่วไปและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

2.5.5 สื่อการเรียน

2.5.6 กิจกรรมการเรียนการสอน

2.5.7 การประเมินผล

3. วัสดุประกอบการเรียน ได้แก่ พวงสิ่งของหรือข้อมูลต่างๆ ที่จะให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า เช่นเอกสาร ตำรา บทคัดย่อ รูปภาพ วัสดุ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ควรมีอย่างสมบูรณ์ในชุดการเรียนรู้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

4. บัตรงาน เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชุดการเรียนรู้แบบกลุ่มหรือการจัดกิจกรรมแบบศูนย์การเรียน บัตรงานนี้จะเป็นกระดาษแข็งหรืออ่อนตามขนาดที่เหมาะสมกับวัยผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย ส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ

4.1 ชื่อบัตร กลุ่ม หัวเรื่อง

4.2 คำสั่งจะให้ให้นักเรียนปฏิบัติอย่างไร

4.3 กิจกรรมที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติ

5. กิจกรรมสำรอง จำเป็นสำหรับชุดการเรียนรู้แบบกลุ่ม หรือการเรียนแบบศูนย์การเรียน ซึ่งกิจกรรมสำรองนี้จะต้องเตรียมไว้สำหรับบางคนที่ทำกิจกรรมเสร็จก่อนคนอื่นได้มีกิจกรรมอย่างอื่นทำเพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ได้กว้างและลึกไม่เกิดการเบื่อหน่ายซึ่งอาจจะมีปัญหาทางวินัยในชั้นเรียนขึ้น ผู้เรียนจะได้ทำกิจกรรมสำรองอันมีเนื้อหาสาระคล้ายกับสิ่งที่เรียนมาแต่กิจกรรมนั้นอาจจะยากหรือมีความลึกซึ้งที่ยั่วยุต่อการเรียน

6. ขนาดรูปแบบของชุดการเรียนรู้ ชุดการเรียนรู้แบบที่ดีไม่ควรใหญ่และเล็กเกินไปเพื่อความสะดวกในการใช้และความสวยงามของการเก็บรักษา ควรมีขนาดไม่เกิน 11 – 15 นิ้ว ส่วนความหนาของชุดการเรียนรู้แล้วแต่ลักษณะของวิชาและสื่อการเรียนที่ใช้ของแต่ละหน่วยวิชา

กิตนา แชมมณี (2547, หน้า 10-12) กล่าวว่า ชุดการเรียนรู้ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. ชื่อการเรียนรู้ ประกอบด้วยหมายเลขชุดการเรียนรู้ ชื่อของชุดการเรียนรู้และเนื้อหา

2. คำชี้แจง เป็นส่วนที่อธิบายความมุ่งหมายหลักของชุดการเรียนรู้ และลักษณะของ การจัดกิจกรรมในชุดการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

3. จุดมุ่งหมาย เป็นส่วนที่ระบุจุดมุ่งหมายที่สำคัญของกิจกรรมในชุดการเรียนรู้ นั้น แนวคิดเป็นส่วนที่ระบุเนื้อหา หรือมโนทัศน์ของกิจกรรมนั้น ส่วนนี้ควรได้รับการย้ำและเน้นเป็น พิเศษ

4. สื่อ เป็นส่วนที่ระบุถึงวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินการใช้ชุดการเรียนรู้ เพื่อ ช่วยให้ผู้ทราบว่าต้องเตรียมอะไรบ้าง

5. เวลาที่ใช้ เป็นการระบุจำนวนเวลาโดยประมาณว่าชุดการเรียนรู้นั้นควรใช้เวลา เท่าใด

6. ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมในชุดการเรียนรู้ เป็นส่วนที่ระบุวิธีการดำเนิน กิจกรรมเป็นขั้นตอน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

7. ภาคผนวก ในส่วนนี้คือ ตัวอย่างวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมใน ชุดการเรียนรู้และข้อมูลอื่นๆ ที่จำเป็นสำหรับครูรวมทั้งเฉลยแบบทดสอบ

พิเศษ ภัทรพงษ์ (2540, หน้า 17) กล่าวว่าองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ที่สำคัญมี ดังนี้

1. แนวคิดที่สำคัญ

2. จุดประสงค์การเรียนรู้ จะเป็นสิ่งกำหนดทิศทางในการเรียนในเรื่องที่ว่ามีความคาดหวัง จะให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในเรื่องใด

3. การประเมินผลเบื้องต้น

4. กิจกรรมการเรียนการสอนแบบกิจกรรมการเรียนต้องยึดจุดประสงค์เป็นหลัก

5. การประเมินผลหลังเรียน

กรรณิกา ไผทจันทร์ (2541, หน้า 83 - 84) กล่าวว่า ชุดการเรียนรู้ มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ชื่อกิจกรรม เป็นส่วนที่ระบุชื่อเนื้อหาการเรียน

2. คำชี้แจง เป็นส่วนที่อธิบายการใช้ชุดกิจกรรม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้

3. จุดประสงค์ เป็นส่วนที่ระบุเป้าหมายที่นักเรียนต้องบรรลุผล หลังการปฏิบัติกิจกรรม

4. เวลาที่ใช้ เป็นส่วนที่ระบุเวลาในการเรียนชุดกิจกรรมนั้น ๆ

5. สื่อ เป็นส่วนที่ระบุถึงวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินการกับชุดกิจกรรมนั้น ๆ

6. เนื้อหา เป็นรายละเอียดที่ต้องการให้นักเรียนทราบ

7. กิจกรรม เป็นส่วนที่นักเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในชุดกิจกรรม

วรรณทิพา รอดแรงคำ, และพิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (2542, หน้า 1-2) กล่าวว่า ชุดการเรียนรู้มีองค์ประกอบที่สำคัญดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ชื่อชุดการเรียนรู้ เป็นส่วนที่บอกให้ทราบถึงลักษณะที่ต้องการฝึก

2. คำชี้แจง เป็นส่วนที่อธิบายความมุ่งหมายและความสำคัญของชุดการเรียนรู้
 3. จุดมุ่งหมาย เป็นส่วนที่ระบุถึงจุดมุ่งหมายที่สำคัญของชุดการเรียนรู้นั้นๆ
 - 3.1 จุดมุ่งหมายทั่วไป เป็นส่วนที่บอกจุดมุ่งหมายปลายทาง หรือพฤติกรรมที่ ต้องการให้เกิดขึ้นตามชุดการเรียนรู้นั้น
 - 3.2 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เป็นส่วนที่บ่งชี้ให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมที่ กำหนดโดยสังเกตและวัดได้ และเป็นไปตามเกณฑ์ที่คาดหวัง
 4. แนวคิด เป็นส่วนที่ระบุเนื้อหาของชุดการเรียนรู้
 5. สื่อ เป็นส่วนที่ระบุถึงวัสดุ อุปกรณ์ที่จะเป็นในการดำเนินกิจกรรม
 6. เวลาที่ใช้ เป็นส่วนที่ระบุจำนวนโดยประมาณว่ากิจกรรมนั้นควรใช้เวลาเพียงใด
 7. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม เป็นส่วนที่ระบุวิธีการจัดกิจกรรมเพื่อให้บรรลุตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ วิธีดำเนินกิจกรรมชุดการเรียนรู้ได้จัดไว้เป็นขั้นตอน
 - 7.1 ขั้นนำ
 - 7.2 ขั้นกิจกรรม
 - 7.3 ขั้นอภิปราย
 - 7.4 ขั้นสรุป
 8. การประเมินผล เป็นการทดสอบผู้เรียนหลังจากบทเรียนของแต่ละชุดการเรียนรู้
 9. ภาคผนวก เป็นส่วนที่ให้ความรู้กับครูผู้สอน
- เชี่ยวชาญ เทพกุลศล (2545, หน้า 60) ได้เสนอองค์ประกอบในการสร้างชุดการเรียนรู้ ว่าควรประกอบด้วย
1. ชื่อชุดการเรียนรู้
 2. คำชี้แจง เป็นส่วนที่อธิบายลักษณะของชุดการเรียนรู้
 3. จุดประสงค์
 4. เวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรม
 5. สื่อการเรียนรู้
 6. เนื้อหา
 7. กิจกรรม
 8. แบบฝึกทักษะ
 9. การประเมินผล
- มุสดี มีระหงษ์ (2545, หน้า 44 – 45) ได้เสนอองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ ว่าควร มีองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้
1. คู่มือครู เป็นคู่มือและแผนการสอน สำหรับผู้สอนหรือผู้เรียนตามแต่ละชุดการเรียนรู้ ภายในคู่มือจะชี้แจงถึงวิธีการใช้ชุดการเรียนรู้เอาไว้อย่างละเอียด อาจจะทำเป็นเล่มหรือ แผ่นพับก็ได้

2. บัตรคำสั่งและคำแนะนำ จะเป็นส่วนที่บอกให้ผู้เรียนดำเนินการเรียนหรือประกอบกิจกรรมแต่ละอย่าง ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ บัตรคำสั่งจะมีอยู่ในชุดการเรียนรู้แบบกลุ่มและรายบุคคล ซึ่งประกอบด้วย

- 2.1 คำอธิบายในเรื่องที่จะศึกษา
- 2.2 คำสั่งให้ผู้เรียนดำเนินการ
- 2.3 การสรุปการเรียนรู้

3. เนื้อหาสาระและสื่อจะบรรจุไว้ในรูปสื่อการสอนต่างๆ อาจประกอบด้วยบทเรียนโปรแกรม สไลด์ เทปบันทึกเสียง ฟิล์มสตริป แผ่นภาพโปร่งใส วัสดุกราฟฟิก ของตัวอย่างรูปภาพ เป็นต้น ผู้เรียนจะศึกษาสื่อการสอนต่างๆ ที่บรรจุอยู่ในชุดการเรียนรู้ ตามบัตรคำสั่งที่กำหนดไว้

4. แบบประเมินผล ผู้เรียนจะทำการประเมินผลความรู้ด้วยตนเอง ก่อนและหลังเรียน แบบประเมินผลที่อยู่ในชุดการเรียนรู้ อาจจะเป็นแบบฝึกหัดให้เติมคำในช่องว่าง เลือกคำตอบที่ถูกต้องคู่คุณผลการทดลองหรือทำกิจกรรม เป็นต้น

จิราวัฒน์ ลิขานคำ (2546, หน้า 14) ได้แบ่งองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. คู่มือครูสำหรับครู และผู้ที่จะนำชุดการเรียนรู้ไปใช้ ประกอบด้วยคำชี้แจงที่เกี่ยวกับการใช้ชุดการเรียนรู้ สิ่งที่ต้องเตรียมก่อนสอน

2. คู่มือนักเรียน ประกอบด้วยคำแนะนำในการเรียน และบัตรคำสั่งในการปฏิบัติงาน กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน

3. เนื้อหาและประสบการณ์ พร้อมทั้งวัตถุประสงค์ของเนื้อหา ตลอดจนสื่อการเรียนการสอน

4. การประเมินผล ประกอบด้วย แบบฝึกหัด แบบทดสอบก่อนเรียนหรือหลังเรียน และการรายงานการศึกษาค้นคว้า

เสาวลักษณ์ คำหอม (2546, หน้า 35-36) ได้แบ่งองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. คำนำ

2. วัตถุประสงค์

3. คู่มือสำหรับครู ประกอบด้วย แผนการเรียนรู้ (ประกอบด้วย สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม สื่อ การวัดและประเมินผล เครื่องมือวัดและประเมินผล เครื่องมือวัดและประเมินผล บันทึกผลหลังการเรียน) ใบบทความรู้สำหรับครู แบบสังเกตพฤติกรรม การเรียนการสอน แบบสังเกตพฤติกรรมด้านความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และแบบบันทึกการประเมินผลงานนักเรียน

4. คู่มือสำหรับนักเรียน ประกอบด้วย ใบบทงานและแบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน

5. สื่อประกอบการใช้ชุดการเรียนรู้ ได้แก่ หนังสืออ่านเพิ่มเติม

ก้องเกียรติ ขอบเวศน์ (2548, หน้า 54) ได้แบ่งองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. หัวเรื่อง ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง เนื้อหา จุดประสงค์ เวลา
2. คู่มือสำหรับผู้สอนและผู้เรียนเพื่อจะได้ทราบแนวปฏิบัติ
3. สื่อการเรียนรู้ ได้แก่ ใบงาน วัสดุอุปกรณ์
4. กิจกรรม ได้แก่ แนวทางในการปฏิบัติ หรือขั้นตอนในการสอน
5. การประเมินผล ได้แก่ การประเมินผลการเรียนรู้จากแบบทดสอบ แบบสังเกต หรือ

วิธีการอื่นๆ ตามสถานการณ์

วิไลรัตน์ ยิ้มไพบุลย์ (2549, หน้า 43) ได้แบ่งองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. ชื่อชุดการเรียนรู้
2. คำนำ
3. วัตถุประสงค์ เป็นส่วนที่ระบุเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นหลังจากนักเรียนทำชุดการเรียนรู้นั้นจบลงแล้ว

4. คำชี้แจง เป็นส่วนที่อธิบายลักษณะของชุดการเรียนรู้ เพื่อสะดวกสำหรับผู้ที่จะนำชุดการเรียนรู้ไปใช้ว่าจะต้องทำอะไรบ้าง

5. แผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- 5.1 มาตรฐานการเรียนรู้
- 5.2 สาระสำคัญ
- 5.3 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
- 5.4 กิจกรรมการเรียนรู้
- 5.5 สื่อการจัดการเรียนรู้
- 5.6 การประเมินผล

ฮูลตัน (Houston, et al. ,1972, pp. 10 – 15) ได้แบ่งองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. คำชี้แจง (prospectus) ในส่วนนี้ จะอธิบายถึงความสำคัญของจุดมุ่งหมายขอบข่ายของชุดการเรียนรู้ สิ่งที่คุณเรียนจะต้องมีความรู้ก่อนเรียนและขอบข่ายของกระบวนการทั้งหมดในชุดการเรียนรู้

2. จุดมุ่งหมาย (objectives) คือ ข้อความที่แจ่มชัดไม่กำกวม ที่กำหนดว่าคุณเรียนจะประสบความสำเร็จอะไรหลังจากเรียนแล้ว

3. การประเมินผลเบื้องต้น (per-assessment) มีจุดประสงค์ 2 ประการ คือ เพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนอยู่ในการเรียนจากชุดการเรียนรู้ นั้น และเพื่อดูว่าเขาได้สัมฤทธิ์ผลตามจุดประสงค์เพียงใด

ควาน (Duane, 1973, p. 169) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ 6 ประการ ดังนี้

1. มีจุดมุ่งหมายและเนื้อหา
 2. บรรยายเนื้อหา
 3. มีจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
 4. มีกิจกรรมให้เลือกเรียน
 5. มีกิจกรรมที่ส่งเสริมเจตคติ
 6. มีเครื่องมือวัดผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังการเรียน
- คาร์ดาเรลลี (Cardarelli, 1973, p. 150) ได้กำหนดองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ ไว้ว่า

ประกอบด้วย

1. หัวข้อ (topic)
2. หัวข้อย่อย (subtopic)
3. จุดมุ่งหมายหรือเหตุผล (rational)
4. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม (behavioral objective)
5. การทดสอบก่อนเรียน (pre-test)
6. กิจกรรมและการประเมินตนเอง (active and self-evaluation)
7. การทดสอบย่อย (quiz and formative test)
8. การทดสอบขั้นสุดท้าย (post-test and summative evaluation)

จากที่นักการศึกษาได้เสนอองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า องค์ประกอบย่อยบางอย่างสามารถรวมกันได้และเพิ่มเติมองค์ประกอบบางส่วนเข้าไปได้อีก เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของชุดการเรียนรู้ สำหรับการพัฒนารูปแบบชุดการเรียนรู้ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ ประยุกต์องค์ประกอบจากนักการศึกษาหลายท่านที่กล่าวมาข้างต้นเพื่อให้มีความเหมาะสมกับ ชุดการเรียนรู้ โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ชื่อชุดการเรียนรู้
2. คำนำ
3. คำชี้แจงสำหรับครู เป็นส่วนที่อธิบายลักษณะของชุดการเรียนรู้
4. คู่มือสำหรับครู ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย
 - 4.1 มาตรฐานการเรียนรู้
 - 4.2 สาระสำคัญ
 - 4.3 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
 - 4.4 กิจกรรมการเรียนรู้
 - 4.5 สื่อการจัดการเรียนรู้
 - 4.6 การประเมินผล

4.7 บันทึกหลังเรียน

5. คู่มือสำหรับนักเรียน ประกอบด้วย

5.1 คำชี้แจงการใช้ชุดการเรียนรู้

5.2 บทบาทของนักเรียน

5.3 ใบความรู้

5.4 บัตรคำสั่งในการปฏิบัติงาน

5.5 ใบงาน

5.6 แบบทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน

5. คุณค่าของชุดการเรียนรู้

ชุดการเรียนรู้ ที่มีลักษณะและคุณสมบัติที่ดีต่อการนำมาใช้ประโยชน์ต่อการเรียนรู้
 ดังที่นักการศึกษาแต่ละท่านได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525, หน้า 192-193) กล่าวถึงคุณค่าของชุดการเรียนรู้ไว้ 4 ข้อ

คือ

1. ช่วยอำนวยความสะดวกในการสอนของครู ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. ส่งเสริมการศึกษาเป็นรายบุคคลตามความสนใจ ตามเวลา ตามวาระและโอกาส
 เอื้ออำนวยแก่ผู้เรียน
3. ช่วยขจัดปัญหาการขาดแคลนครู โดยชุดการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้
 โดยอาศัยความช่วยเหลือจากครูเพียงเล็กน้อยส่วนใหญ่จะเรียนด้วยตนเอง
4. ช่วยในการจัดการศึกษานอกระบบ เพราะชุดการเรียนรู้สามารถนำไปใช้เรียนได้
 ทุกสถานที่และทุกเวลา

อุษา คำประกอบ (2530, หน้า 30) ได้กล่าวถึง คุณค่าของชุดการเรียนรู้ ไว้ 5
 ประการ คือ

1. นักเรียนสามารถทดสอบตนเองก่อนว่า มีความสามารถอยู่ในระดับใด แล้วเริ่มต้น
 เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองไม่ทราบ ทำให้ไม่ต้องเสียเวลากลับมาเรียนในสิ่งที่ผู้เรียนรู้แล้ว
2. นักเรียนสามารถนำบทเรียนไปเรียนที่ไหนก็ได้ ตามความพอใจ ไม่จำกัดเวลา
 และสถานที่
3. เมื่อเรียนจบ ผู้เรียนสามารถทดสอบและทราบผลการเรียนของตัวเองได้ทันที
4. นักเรียนมีโอกาสได้พบกับผู้สอนมากขึ้น เพราะผู้สอนเป็นผู้คอยให้คำปรึกษา
 เมื่อมีปัญหาในขณะที่ใช้ชุดการเรียนรู้
5. นักเรียนจะได้คะแนนเท่าไรขึ้นอยู่กับความสามารถหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 ของผู้เรียนไม่มีการสอบตกสำหรับผู้เรียนไม่สำเร็จ แต่จะให้ผู้เรียนกลับไปศึกษาเรื่องเดิมใหม่
 จนได้ผลการเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้

วิภาภรณ์ เตโชชัยวุฒิ (2533, หน้า 45) กล่าวถึง คุณค่าของชุดการเรียนรู้ไว้ว่า ชุดการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จ ความสามารถของตนเอง ไม่จำกัดเวลาและสถานที่เรียน นักเรียนได้ฝึกทักษะต่างๆ ในการเรียนรู้ด้วยตนเองการสอน โดยใช้ชุดการเรียนรู้ ช่วยลดบทบาทของครูและช่วยแก้ปัญหาการเรียนการสอนได้ เช่น การขาดครูและความแตกต่างระหว่างบุคคล

พรชนก ช่วยสุข (2545, หน้า 29 – 31) และจิราพร ธารแก้ว (2545, หน้า 30 – 33) ได้กล่าวถึงคุณค่าของชุดการเรียนรู้สอดคล้องกันดังนี้

1. ช่วยให้ผู้สอนถ่ายทอดเนื้อหาและประสบการณ์ที่สลับซับซ้อน และลักษณะที่เป็นนามธรรมสูง เพราะมีสื่อหลายอย่างในการสร้างความเข้าใจเนื้อหาวิชานั้นๆ
2. ช่วยสร้างความสนใจของผู้เรียนได้มากขึ้น จากสื่อที่ได้จัดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ช่วยสร้างความพร้อมและความมั่นใจแก่ผู้สอน
4. ทำให้ผู้เรียนเป็นอิสระจากอารมณ์ของผู้สอน
5. ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ในแนวเดียวกัน การสอนแบบเดิมครูผู้สอนแต่ละคนอาจจะสอนหลายแบบในเรื่องเดียวกัน ทำให้เกิดปัญหาความแตกต่างในด้านประสิทธิภาพของการสอน การมีชุดการเรียนรู้จะแก้ปัญหานี้ได้
6. ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ให้สูงขึ้น เพราะการสร้างสื่ออย่างมีระบบและคำนึงถึงจิตวิทยาการเรียนรู้
7. ชุดการเรียนรู้มีจุดมุ่งหมายชัดเจนที่เน้นพฤติกรรม มีข้อเสนอแนะกิจกรรมการใช้สื่อการเรียนรู้ และข้อทดสอบประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียนไว้อย่างพร้อมมูล
8. แก้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการสอนได้ เพราะผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเองหรือต้องการความช่วยเหลือจากผู้สอนเพียงเล็กน้อย
9. ชุดการเรียนรู้สามารถทำให้ผู้เรียนทดสอบประเมินผลสำเร็จของตนเองว่าบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ โดยการทำข้อสอบหลังเลือกเรียนและตรวจคำตอบด้วยตนเองหรือครูเป็นผู้ตรวจคำตอบ
10. ชุดการเรียนรู้ ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการสอนอย่างเชื่อถือได้ เพราะชุดการเรียนรู้ผลิตขึ้นด้วยวิธีการวิเคราะห์ระบบ มีการทดลองใช้และปรับปรุงจนแน่ใจว่าได้ผลดีหลายครั้งตามสถานการณ์ที่กำหนดไว้ จึงจะนำออกมาใช้ทั่วไป เพื่อครูจะได้ใช้ชุดการเรียนรู้ในการสอนที่มีประสิทธิภาพ
11. สามารถใช้ช่วยประกอบการศึกษาระยะไกล ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ชุดการเรียนรู้ทางไกลสำหรับการศึกษามวลชน เป็นต้น

จากคุณค่าของชุดการเรียนรู้ที่นักการศึกษาได้กล่าวมานั้น สรุปได้ว่า ชุดการเรียนรู้มีคุณค่าอย่างมากในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งชุดการเรียนรู้จะสามารถช่วยทำให้ผู้สอนและผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ เป็นชุดการเรียนรู้ที่รวบรวม

กิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามความสามารถของแต่ละบุคคล โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งยังเป็นการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบและวินัยในตนเองที่เกิดจากการปฏิบัติกิจกรรมตามลำดับขั้นด้วยตนเอง

6. ขั้นตอนการสร้างชุดการเรียนรู้

มีผู้เสนอแนวคิดในการสร้างชุดการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525, หน้า 189) ได้กล่าวถึง การสร้างชุดการเรียนรู้ที่สามารถแบ่งเป็นขั้นตอนได้ ดังนี้

1. ศึกษาเนื้อหาสาระของวิชาทั้งหมดอย่างละเอียดว่าสิ่งที่เราจะนำมาทำเป็นชุดการเรียนรู้แบบนั้นจะมุ่งเน้นให้เกิดหลักการของการเรียนรู้อย่างไรบ้างให้กับผู้เรียนนำวิชาที่ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์แล้วมาแบ่งเป็นหน่วยของการเรียนการสอนในแต่ละหน่วยนั้นจะมีหัวข้อชุดการเรียนรู้ย่อยๆ รวมอยู่อีกที่เราจะต้องศึกษาพิจารณาให้ละเอียดชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อนในหัวข้ออื่นๆ อันจะสร้างความสับสนให้กับผู้เรียนได้และควรคำนึงถึงการแบ่งชุดการเรียนรู้ของแต่ละวิชานั้นควรจะเรียงลำดับขั้นตอนของเนื้อหาสาระให้ถูกต้องว่าอะไรเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ก่อน อันเป็นพื้นฐานตามขั้นตอนของความรู้และลักษณะธรรมชาติในวิชานั้น

2. เมื่อศึกษาเนื้อหาสาระและแบ่งชุดการเรียนรู้ได้แล้วจะต้องพิจารณาคัดสนใจอีกครั้งหนึ่งว่าจะทำชุดการเรียนรู้แบบใดโดยคำนึงถึงข้อกำหนดว่าผู้เรียนคือใคร (who learn) จะทำอะไรกับผู้เรียน (give what condition) จะให้ทำกิจกรรมอย่างไร (does what actives) และจะทำได้ดีอย่างไร (how well criterion) สิ่งเหล่านี้จะเป็นเกณฑ์ในการกำหนดการเรียน

3. กำหนดชุดการเรียนรู้ โดยประมาณเนื้อหาสาระที่เราสามารถถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนได้ตามชั่วโมงที่กำหนด โดยคำนึงถึงว่าเป็นหน่วยที่น่าสนใจน่าเรียนรู้ให้ความชื่นบานแก่ผู้เรียน หาสื่อการเรียนได้ง่ายพยายามศึกษาวิเคราะห์ให้ละเอียดอีกครั้งหนึ่งว่า ชุดการเรียนรู้นี้มีหลักการหรือความคิดรวบยอดอะไรและมีหัวข้อชุดการเรียนรู้ย่อยๆ อะไรอีกบ้าง ที่รวมกันอยู่ในหน่วยนี้แต่ละชุดการเรียนรู้ย่อยมีความคิดรวบยอดหรือหลักการย่อยๆ อะไรอีกบ้างที่จะต้องศึกษาพยายามเอาแก่นของหลักเรียนรู้ออกมาให้ได้

4. กำหนดความคิดรวบยอด ความคิดรวบยอดที่เรากำหนดขึ้นจะต้องสอดคล้องกันกับหน่วยและชุดการเรียนรู้ โดยสรุปความคิดสาระและหลักเกณฑ์ที่สำคัญเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกัน เพราะความคิดรวบยอดเป็นชุดการเรียนรู้ของความเข้าใจอันเกิดจากประสาทสัมผัสกับสิ่งแวดล้อม เพื่อตีความหมายออกมาเป็นพฤติกรรมทางสมองล้วนนำสิ่งใหม่ๆ ไปเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมเกิดเป็นความคิดรวบยอดฝังอยู่ในความทรงจำ มนุษย์ต้องมีประสบการณ์ต่างๆ พอสมควรจึงจะสรุปแก่นแท้ของการเรียนรู้อันเป็นความคิดรวบยอดได้

5. จุดประสงค์การเรียนรู้ การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ต้องให้สอดคล้องกับความคิดรวบยอด โดยกำหนดเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมซึ่งหมายถึง ความสามารถของผู้เรียนที่แสดงออกมาให้เห็นได้ภายหลังจากการเรียนการสอนบทเรียนแต่ละชุดการเรียนรู้จบไปแล้ว โดยผู้สอนสามารถวัดได้ จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมนี้ถ้าผู้สอนกำหนดหรือระบุให้ชัดเจนมากเท่าใด ก็ยังมีทางประสบความสำเร็จในการสอนมากเท่านั้น ดังนั้นจึงควรใช้เวลาตรวจสอบจุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละข้อให้ถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาสาระของการเรียนรู้

6. การวิเคราะห์งาน คือ การนำจุดประสงค์แต่ละข้อมาทำการวิเคราะห์งาน เพื่อหา กิจกรรมการเรียนการสอนแล้วจัดลำดับกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมถูกต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้แต่ละข้อ

7. เรียงลำดับกิจกรรมการเรียนรู้ ภายหลังจากที่เรา นำจุดประสงค์แต่ละข้อมาวิเคราะห์งาน และเรียงลำดับกิจกรรมแต่ละข้อเพื่อให้เกิดการประสานกลมกลืนของการเรียนการสอน จะต้องนำกิจกรรมการเรียนรู้ของแต่ละข้อที่ทำกรวิเคราะห์งานและเรียงลำดับกิจกรรมไว้แล้ว ทั้งหมดนำมาหลอมรวมเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ชั้นที่สมบูรณ์ที่สุด เพื่อไม่เกิดการซ้ำซ้อนในการเรียนโดยคำนึงพฤติกรรมพื้นฐานของผู้เรียน (entering behavior) วิธีดำเนินการให้เกิดการเรียนการสอนขึ้น (instructional procedures) ตลอดจนการติดตามผลและการประเมินผลพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกมาเมื่อมีการเรียนการสอนแล้ว (performance assessment)

8. สื่อการเรียนรู้ คือ วัสดุอุปกรณ์การเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูและนักเรียนจะต้องกระทำ เพื่อเป็นแนวทางในการเรียนรู้ ซึ่งครูจะต้องจัดทำขึ้นและจัดหาไว้ให้เรียบร้อย ถ้าสื่อการเรียนรู้เป็นของที่ใหญ่โตหรือมีคุณค่า ที่จะต้องจัดเตรียมมาก่อนจะต้องเขียนบอกไว้ให้ชัดเจนในคู่มือครูเกี่ยวกับการใช้ชุดการเรียนรู้ว่าจะไปจัดหาได้ ณ ที่ใด เช่น เครื่องฉายสไลด์ เครื่องบันทึกเสียง และสิ่งที่เก็บไว้ไม่ได้ทนทานเพราะเกิดเน่าเสีย เช่นใบไม้ พืช สัตว์ เป็นต้น

9. การประเมินผล คือ การตรวจดูว่าหลังจากการเรียนการสอนแล้วได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่จุดประสงค์การเรียนรู้กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้จะใช้วิธีการใดก็ตามแต่จะต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้ ถ้าการประเมินผลไม่ตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ด้วยการเรียนรู้ในสิ่งนั้นจะไม่เกิดขึ้น ชุดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมากก็เป็น การเสียเวลาและไม่มีคุณภาพ

10. การทดลองใช้ชุดการเรียนรู้แบบเพื่อหาประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาถึงรูปแบบของชุดการเรียนรู้ว่าจะผลิตออกมาในขนาดเท่าใดและรูปแบบของชุดการเรียนรู้จะออกมาเป็นของแพ้ม หรือกล่อง แล้วแต่ความสะดวกในการใช้ การเก็บรักษาและความสวยงาม การหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมควรนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเล็กๆ ก่อน เพื่อตรวจสอบหาข้อบกพร่องและแก้ไขปรับปรุงก่อนนำไปทดลองใช้กับเด็กทั้งชั้นหรือกลุ่มใหญ่

มุสตี มีระหงส์ (2545, หน้า 46 – 49) ได้เสนอว่าในการสร้างชุดการเรียนรู้ มีขั้นตอนที่ต้องดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. วิเคราะห์เนื้อหา
2. วางแผนการสอน
3. ผลิตสื่อการสอน
4. ทดสอบประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้

พรทิพย์ แก้วใจดี (2545, หน้า 19) ได้เสนอขั้นตอนในการสร้างชุดการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาหลักสูตร คัดสนใจเลือกสิ่งที่จะให้ผู้เรียนได้ศึกษาแล้วจัดลำดับชั้นเนื้อหาให้ต่อเนื่องจากง่ายไปหายาก

2. ประเมินความรู้พื้นฐานประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

3. เลือกกิจกรรมการเรียนรู้ วิธีสอน และสื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยต้องคำนึงถึงความพร้อมและความต้องการของผู้เรียน

4. กำหนดรูปแบบของการเรียน

5. กำหนดหน้าที่ของผู้ประสานงาน หรืออำนวยความสะดวกในการเรียน

6. สร้างแบบประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนว่าบรรลุเป้าประสงค์ในการเรียนหรือไม่ จากการศึกษาขั้นตอนการสร้างชุดการเรียนรู้ที่นักการศึกษาได้กล่าวมาข้างต้นของ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมุสดี มีระหงส์ โดยนำมาประยุกต์เข้าด้วยกันเพื่อความเหมาะสมกับการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยสังเคราะห์เป็นขั้นตอนการสร้างชุดการเรียนรู้ควรเริ่มดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมเอกสารด้านวิชาการ ได้แก่ การศึกษาหลักสูตร เอกสาร การจัดทำแผนการเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ วิธีสอนและสื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยต้องคำนึงถึงความพร้อมและความต้องการของผู้เรียน

ขั้นที่ 2 การสร้างชุดการเรียนรู้ ได้แก่ การผลิตสื่อประเภทต่างๆ ที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 ทหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ เป็นการประเมินคุณภาพของชุดการเรียนรู้ โดยการนำไปทดลองใช้ ปรับปรุงให้มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

7. ขั้นตอนการหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้

การหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ที่มีความสำคัญมาก ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ผลิตมีความมั่นใจว่า เนื้อหาสาระที่บรรจุในชุดการเรียนรู้นั้นมีว่าประสิทธิภาพหรือมีความเชื่อมั่นมากน้อยเพียงใดถูกต้อง เหมาะสม เข้าใจง่าย สามารถนำไปใช้ป็นสื่อการเรียนการสอนแทนครูได้ การหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้กำหนดไว้ 3 ขั้นตอน (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2540, หน้า 85) ดังนี้

ขั้นตอนการหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้

เมื่อผลิตชุดการเรียนรู้ที่เป็นต้นแบบแล้ว นำชุดการเรียนรู้ไปทดสอบประสิทธิภาพตามขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 แบบเดี่ยว (1 : 1)

เป็นการทดลองโดยครู 1 คน ต่อเด็ก 1 คน โดยทดลองกับเด็กอ่อนทำการปรับปรุงแล้วนำไปทดลองกับเด็กปานกลางและเด็กเก่ง คำนวณหาประสิทธิภาพเสร็จแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยปกติคะแนนที่ได้จากการทดลองแบบเดี่ยวนี้อาจได้ต่ำกว่าเกณฑ์มาก เมื่อปรับปรุงชุดการเรียนรู้แล้วประสิทธิภาพจะสูงขึ้นมาอีก ในการทดสอบแบบกลุ่มต่อไป

ขั้นที่ 2 แบบกลุ่ม (1 : 10)

เป็นการทดลองโดยครู 1 คน ต่อเด็ก 6 – 10 คน โดยละเด็กเก่ง ปานกลาง และอ่อน คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น ในคราวนี้คะแนนของผู้เรียนจะเพิ่มขึ้นอีก เกือบเท่าเกณฑ์ โดยเฉลี่ยจะห่างจากเกณฑ์ประมาณร้อยละ 10

ขั้นที่ 3 ภาคสนาม (1 : 100)

เป็นการทดลองโดยครู 1 คน ต่อเด็กทั้งชั้น 30 – 40 (หรือ 100 คน สำหรับชุดการเรียนรู้รายบุคคล) ขั้นที่เลือกมาทดลองต้องมีเด็กละกัน คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วทำการปรับปรุง ผลลัพธ์ที่ได้ควรใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ หากต่ำกว่าเกณฑ์ไม่เกินร้อยละ 2.5 ก็ให้ยอมรับ หากแตกต่างกันมากผู้สอนต้องกำหนดเกณฑ์หาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ชุดใหม่ โดยยึดสภาพความเป็นจริงเป็นเกณฑ์ การยอมรับประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ มี 3 ระดับ คือ สูงกว่าเกณฑ์ เท่ากับเกณฑ์ ต่ำกว่าเกณฑ์ แต่ยอมรับได้ว่ามีประสิทธิภาพ

เมื่อทดสอบชุดการเรียนรู้ภาคสนามแล้ว จะพิจารณาการยอมรับหรือไม่ยอมรับประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ โดยเทียบค่า E_1/E_2 ที่หาได้จากชุดการเรียนรู้ กับ E_1/E_2 ของเกณฑ์ ซึ่งประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ไม่ควรต่ำกว่าเกณฑ์เกิน 5% แต่โดยปกติจะกำหนดไว้ 2.5% สำหรับการยอมรับประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ มี 3 ระดับ คือ สูงกว่าเกณฑ์ เท่ากับเกณฑ์และต่ำกว่าเกณฑ์ในระดับได้ว่ามีประสิทธิภาพ

จากขั้นตอนการหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ยึดขั้นตอนการหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นขั้นตอนการหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ดังนี้

1.1 แบบรายบุคคล จำนวน 3 คน เลือกแบบเจาะจง โดยเลือกจากนักเรียนที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลหนองบัว (เทพวิทยาคม) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยเลือกนักเรียนเก่ง 1 คน ปานกลาง 1 คน และอ่อน 1 คน รวม 3 คน แล้วเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อศึกษาความเหมาะสมของเนื้อหาความยากง่ายของภาษา เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข

1.2 แบบกลุ่มย่อย โดยใช้ชุดการเรียนรู้ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจากข้อที่ 1.1 แล้วนำมาทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลหนองบัว (เทพวิทยาคม) จำนวน 6 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยเลือกจากนักเรียน เก่ง 2 คน ปานกลาง 2 คน และอ่อน

2 คน รวม 6 คน เพื่อหาข้อบกพร่องของชุดการเรียนรู้แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้แล้วจึงนำไปทดสอบภาคสนามต่อไป

1.3 แบบภาคสนาม โดยใช้ชุดการเรียนรู้ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจากข้อที่ 1.2 แล้วนำมาทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลหนองบัว (เทพวิทยาคม) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยเลือกจากนักเรียน เก่ง 10 คน ปานกลาง 10 คน และอ่อน 10 คน รวม 30 คน เพื่อหาประสิทธิภาพให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ระดับ 80/80

จากแนวการหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ที่นักวิชาการกล่าวไว้ข้างต้น สรุปได้ว่าการหาประสิทธิภาพเป็นการประกันว่า ชุดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเหมาะสมและเกิดประสิทธิผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้วิจัยกำหนดการหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ E_1/E_2 โดยตั้งเกณฑ์ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ไว้ที่ระดับ 80/80

80 ตัวแรก หมายถึง คะแนนที่นักเรียนทำได้จากการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนในแต่ละชุดแล้วนำคะแนนของผู้เรียนทั้งหมดมารวมกัน คิดเป็นร้อยละ 80 ของคะแนนรวมทั้งหมด

80 ตัวหลัง หมายถึง คะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบท้ายชุดการเรียนรู้แต่ละชุดแล้วนำคะแนนของผู้เรียนทั้งหมดมารวมกันคิดเป็นร้อยละ 80 ของคะแนนรวมทั้งหมดที่นักเรียนทำได้จากการทำแบบทดสอบหลังเรียน

โดยทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลหนองบัว (เทพวิทยาคม) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ส่วนขั้นตอนในการหาประสิทธิภาพทดลองใช้กับนักเรียน 3 กลุ่ม ไม่ซ้ำกัน คือ แบบเดี่ยว จำนวน 3 คน แบบกลุ่มย่อย จำนวน 6 คน และแบบภาคสนาม จำนวน 30 คน

เจตคติต่อการเรียน

ความหมายของเจตคติ

เจตคติตรงกับความหมายภาษาอังกฤษว่า "attitude" หมายถึง ท่าทีหรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ ดังนี้

บุญศรี คำชาย (2540, หน้า 159) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ท่าที ความรู้สึก หรือความคิด ที่บุคคลมีต่อวัตถุ เหตุการณ์ หรือบุคคลอื่นๆ ซึ่งอยู่ล้อมรอบตัวเรา ลักษณะโดยทั่วไปของเจตคตินั้นอาจกล่าวได้ว่า เป็นสิ่งที่ได้มาจากการเรียนรู้ผูกพันอยู่กับเป้าหมาย มีทิศทางและความเข้มที่แปรไปได้ เมื่อเกิดแล้วค่อนข้างคงทนแต่ก็เปลี่ยนแปลงได้ และแสดงออกมาให้เห็นได้

ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ (2543, หน้า 52) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง เป็นความรู้สึกของคนเราจะรู้สึกได้ก็ต่อเมื่อประสาทของเราได้สัมผัสกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งก่อน นั่นคือรับรู้สิ่งนั้นก่อนนั่นเอง ถ้าจิตเราเกี่ยวข้องกับสิ่งนั้น ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกตั้งแต่นั้นต้นๆ จนถึงขั้นสูง คือเกิดความสนใจ ความซาบซึ้งพอใจ และเจตคติติดตามมา

พร้อมพรรณ อุดมสิน (2544, หน้า 84) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งภายหลังจากมีประสบการณ์ในสิ่งนั้น และเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่จะสนองต่อสิ่งเรานั้นไปทางใดทางหนึ่งหรือในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

ดวงหทัย แสงวิริยะ (2544, หน้า 46) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความพร้อมของประสาท ร่างกายและจิตใจหรือความโน้มเอียงของจิตใจหรือความรู้สึก อารมณ์หรือสภาพจิตใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งและแสดงออกมาในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ทั้งนี้มีผลมาจากเรียนรู้หรือประสบการณ์หรือความเชื่อ เมื่อเกิดขึ้นแล้วอยู่ค่อนข้างคงทน สามารถเปลี่ยนแปลงได้และแสดงออกมาให้เห็นได้

ออสแคมป์ (Oskamp, 1977, p. 84) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง เน้นการเตรียมความพร้อม ความพร้อมในการกระทำ ความสำเอียงทางสภาพร่างกาย ความคงทน การเรียนรู้มาแล้วและการประเมิน

จากที่นักการศึกษากล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกเชิงอารมณ์ของนักเรียนที่มีต่อชุดการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทั้งในด้านความชัดเจนถูกต้องของการใช้ภาษา ความเหมาะสมของชื่อเรื่อง ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดผลประเมินผล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างแบบวัดความพึงพอใจ แบบมาตราส่วนประมาณค่าตามแบบลิเคอร์ท (Likert Scale) โดยแบ่งเจตคติเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเป็นเครื่องมือวัด

องค์ประกอบของเจตคติ

ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบของเจตคติของนักการศึกษาหลายท่าน ดังต่อไปนี้

ปริยาพร วงษ์อนุตรโรจน์ (2543, หน้า 210 - 211) กล่าวว่า โดยทั่วไปเจตคติประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ (cognitive component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเรานั้นๆ เพื่อเป็นเหตุผลที่จะสรุปความและรวมเป็นความเชื่อหรือช่วยในการประเมินสิ่งเรานั้นๆ

2. องค์ประกอบด้านความรู้หรืออารมณ์ (affective component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้า ต่างเป็นผลต่อเนื่องมาจากการที่บุคคลประเมินผลสิ่งเรานั้นแล้วว่า พอใจหรือไม่พอใจต้องการหรือไม่ต้องการ ดีหรือเลว

3. องค์ประกอบพฤติกรรม (behavioral component) เป็นองค์ประกอบทางด้านความพร้อม หรือความโน้มเอียง ที่บุคคลจะประพฤติปฏิบัติ หรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทิศทางที่สนับสนุนหรือคัดค้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อ หรือความรู้สึกของบุคคลที่ได้จากการประเมินผลพฤติกรรมที่คิดจะแสดงออกมาจะสอดคล้องกับความรู้สึกที่มีอยู่

กฤษศรี คำชาย (2540, หน้า 159) กล่าวว่า เจตคติประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ เป็นภาพรวมที่เกิดขึ้นในความคิดของบุคคลเมื่อบุคคลรับรู้สิ่งเร้าความรู้นี้อาจอยู่ในรูปของความเชื่อ ความเห็น หรือความรู้จักสิ่งเร้านั้นๆ โดยปรกติองค์ประกอบด้านความรู้จะเป็นตัวกำหนดองค์ประกอบด้านความรู้สึกและพฤติกรรม

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก เป็นสภาวะความรู้สึกหรือสภาวะทางอารมณ์ของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าในลักษณะของการประเมิน องค์ประกอบด้านนี้เห็นได้ชัดกว่าด้านความรู้ เนื่องจากเมื่อเกิดความรู้สึกจะมีผลต่อด้านสรีระด้วย

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นกับความคิดและกระบวนการทางสรีระทำให้พร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้าตามความรู้และความรู้สึกที่มีอยู่

จากที่นักการศึกษาได้กล่าวถึงองค์ประกอบของเจตคติมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบทั้ง 3 ด้านนั้น มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยที่องค์ประกอบทางด้านพุทธิ และทางด้านความรู้สึก เป็นขั้นพื้นฐานและส่งผลให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมาซึ่งเป็ องค์ประกอบทางด้านพฤติกรรมนั่นเอง

การวัดเจตคติต่อการเรียนการสอน

เจตคติเป็นเรื่องเกี่ยวกับจิตใจ ความรู้สึกและอารมณ์ดังนั้นจึงเป็นเรื่องยากในการวัด เพราะผู้ตอบจะต้องประเมินความรู้สึกว่ารู้สึกซาบซึ้งพึงพอใจหรือมองเห็นคุณค่าต่อสิ่งนั้นมากน้อยเพียงใด มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงการวัดเจตคติต่อการเรียนการสอนไว้หลายท่าน ดังนี้

กฤษณา ศักดิ์ศรี (2530, หน้า 208 - 211) ได้กล่าวถึงการวัดเจตคติต่อการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

1. ใช้แบบทดสอบวัดเจตคติโดยตรง ซึ่งมักเรียกกันว่ามาตราส่วนวัดเจตคติ (attitude) ที่นิยมแพร่หลาย คือ แบบทดสอบวัดเจตคติของ ลิกเทท (The Likert technique) และแบบทดสอบวัดเจตคติของเทอร์สโตน (The Thurstone method)

2. ให้ผู้ศึกษาตอบสนองอย่างเสรี (free response method) นักจิตวิทยาบางคนมีความเห็นว่าในการให้ผู้ถูกศึกษาตอบคำถามแบบฟอร์มในแบบทดสอบมาตราส่วนวัดเจตคตินั้นถามได้ไม่ครอบคลุมความรู้สึกในใจอันเป็นเจตคติในเรื่องนั้นๆ ของผู้ถูกศึกษาทั้งหมดจนหมดเปลือก มีข้อเท็จจริงว่าแม้คนสองคนได้คะแนนจากแบบทดสอบเท่ากัน อาจมีระดับความคิด ความรู้สึกต่อสิ่งนั้นๆ ต่างกันได้ จึงได้คิดกันว่า น่าจะมีการวัดเจตคติแบบให้ผู้ถูกศึกษาได้พูด ได้ระบายออกตามใจชอบ ผู้ศึกษาวินิจฉัยจากคำพูด สีหน้า ท่าทาง น้ำเสียง อากัปกริยาต่างๆ ซึ่งน่าจะได้ผลละเอียดดีกว่า แต่ก็น่าจะคิดว่าการวัดเจตคติวิธีนี้มีลักษณะไม่เป็นทางการ กล่าวคือ ข้อมูลไม่ออกมาเป็นตัวเลข

3. การสังเกต ถือหลักว่าพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคลในสังคม สะท้อนให้เห็นเจตคติของบุคคลนั้นๆ ฉะนั้น เราสามารถสังเกตจากพฤติกรรมที่เขากระทำเป็นประจำอยู่สม่ำเสมอ

เช่น นายสมบุรณ์ สรรเสริญพระบารมีในหลวงอยู่เสมอ กราบไหว้พระบรมฉายาลักษณ์และประดิษฐานไว้ในที่อันสมควร ติดตามข่าวและรับเสด็จมิได้ขาด แสดงว่านายสมบุรณ์มีเจตคติที่ดีต่อในหลวง เป็นต้น

บุญธรรม กิจปริคาบวิสุทธิ (2540, หน้า 236) กล่าวว่า การวัดเจตคติมีหลักการเบื้องต้นที่ต้องทำความเข้าใจ 3 ประการ คือ

1. เนื้อหา (content) การวัดเจตคติต้องมีสิ่งเร้าไปกระตุ้นให้แสดงกิริยาท่าทีออกมา สิ่งเร้าโดยทั่วไปได้แก่เนื้อหาที่ต้องการวัด

2. ทิศทาง (direction) การวัดเจตคติโดยทั่วไปกำหนดให้เจตคติมีทิศทางเป็นเส้นตรง และต่อเนื่องกัน ในลักษณะเป็นซ้าย – ขวา หรือบวกหรือลบ กล่าวคือเริ่มจาก เห็นด้วยอย่างยิ่ง และลดความเห็นลงเรื่อยๆ จนถึงมีความรู้สึกเฉยๆ และลดต่อไปเป็นไม่เห็นด้วย จนไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ลักษณะของการเห็นด้วยอยู่เป็นเส้นตรงเดียวกันและต่อเนื่องกัน

3. ความเข้มข้น (intensity) กิริยาท่าทีหรือความรู้สึกที่แสดงออกต่อสิ่งเร้านั้นมีปริมาณมากน้อยแตกต่างกัน ถ้ามีความเข้มข้นสูงไม่ว่าจะเป็นไปในทิศทางใดก็ตามจะมีความรู้สึก หรือ กิริยาท่าทีรุนแรงมากกว่าที่มีความเข้มข้นเป็นกลาง

พรรณิ ช. เจนจิต (2538, หน้า 147 - 148) ได้สรุปเกี่ยวกับหลักการเจตคติไว้ว่าการวัดเจตคติเป็นสิ่งยุ่งยากพอสมควร เพราะเป็นการวัดคุณลักษณะภายในของบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึกหรือลักษณะทางจิตใจคุณลักษณะดังกล่าวมีการแปรเปลี่ยนได้ง่ายแต่อย่างไรก็ตามเจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ยังสามารถวัดได้ โดยอาศัยหลักสำคัญดังต่อไปนี้

1. การยอมรับข้อคกลงเบื้องต้น (basic assumption) เกี่ยวกับการวัดเจตคติ คือ

1.1 ความคิดเห็น ความรู้สึกหรือเจตคติของบุคคลนั้นจะคงที่อยู่ช่วงหนึ่งนั้นคือ ความรู้สึกนึกคิดของเราไม่ได้เปลี่ยนแปลงหรือผันแปรตลอดเวลา อย่างน้อยจะต้องมีช่วงเวลาใดช่วงเวลาที่ความรู้สึกของเรามีความคงที่เพื่อให้สามารถวัดได้

1.2 เจตคติของบุคคลไม่สามารถวัดหรือสังเกตเห็นได้โดยตรงการวัดจะเป็นแบบวัดทางอ้อม โดยวัดแนวโน้มที่บุคคลแสดงออกหรือประพฤติอยู่เสมอ

1.3 เจตคตินอกจากแสดงออกในรูปทิศทางของความรู้สึกนึกคิด เช่น สนับสนุนหรือคัดค้าน ยังมีขนาดหรือปริมาณของความคิด ความรู้สึกนั้นอีกด้วย ดังนั้นในการวัดเจตคติ นอกจากจะทำให้ทราบลักษณะหรือทิศทางแล้ว ยังสามารถบอกระดับความมากน้อยหรือความเข้มข้นของเจตคติได้ด้วย

2. การวัดเจตคติด้วยวิธีใดก็ตาม จะต้องมีส่วนประกอบ 3 อย่าง คือตัวบุคคลที่จะถูกวัด มีสิ่งเร้า เช่น การกระทำ เรื่องราวที่บุคคลแสดงเจตคติตอบสนองและสุดท้ายต้องมีการตอบสนอง ซึ่งจะออกมาในระดับสูงต่ำ มากน้อย

3. สิ่งเร้าที่จะนำไปใช้เร้าที่นิยมคือ ข้อความคิดเจตคติ (attitude statements) ซึ่งเป็นสิ่งเร้าทางภาษาที่ใช้อธิบายคุณค่า คุณลักษณะของสิ่งนั้น เพื่อให้บุคคลตอบสนองออกมาเป็นระดับความรู้สึก เช่น มาก ปานกลาง น้อย เป็นต้น

4. การวัดเจตคติต้องคำนึงถึงความเที่ยงตรง (validity) ของการวัดเป็นพิเศษต้องพยายามใช้ผลของการวัดที่ได้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของบุคคลทั้งในแง่ทิศทาง และระดับ

จากที่นักการศึกษาได้กล่าวถึงการวัดเจตคติต่อการเรียนการสอนมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการวัดเจตคติโดยทั่วไปควรมีหลักในการวัดจะต้องพิจารณาเนื้อหาที่ต้องการวัด มีทิศทางของเจตคติ ความเที่ยงตรงของการวัด นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงข้อด้อยเบื้องต้นในการวัดเจตคติ เช่น ช่วงเวลาในการวัด วิธีวัดซึ่งอาจเป็นทางตรงหรือทางอ้อม และขนาดหรือปริมาณของความรู้สึกที่แสดงออกต่อสิ่งเร้า เป็นต้น

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นคุณลักษณะเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของบุคคลที่ได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านต่างๆ และประสบการณ์ อันเป็นผลจากการเรียนการสอน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบและแนวทางในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดังนี้

ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

อำนาจ รุ่งรัศมี (2525, หน้า 109 - 111) กล่าวว่า การวัดผลประเมินผลทางการเรียนจะต้องให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ครูกำหนดจะต้องพิจารณาถึงพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน คือ

1. ด้านความรู้ความคิด (cognitive domain) พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวเนื่องกับกระบวนการต่างๆ ทางด้านสติปัญญาและสมอง เช่น การจดจำข้อเท็จจริง ความเข้าใจ ความคิด การตั้งปัญหา และสมมติฐาน

2. ด้านความรู้สึก (affective domain) พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตและพัฒนาการในด้านความสนใจ คุณค่า ความซาบซึ้ง และทัศนคติ หรือเจตคติต่างๆ ของนักเรียน

3. ด้านการปฏิบัติ (psycho - motordomain) พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะในการปฏิบัติและดำเนินการ เช่น การทดลอง เป็นต้น

ไพศาล หวังพานิช (2526, หน้า 28) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง คุณลักษณะและของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสามารถของบุคคลอันเกิดจากการเรียนการสอน เป็นการเปลี่ยนแปลงและประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดจากการฝึกฝน อบรม หรือจาก การสอน

บุญเรียง ขจรศิลป์ (2530, หน้า 77) ได้กล่าวถึง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า จะเป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดระดับความสามารถของผู้เรียนว่า มีความรู้

ความสามารถและทักษะในเนื้อหาวิชาที่เรียนไปแล้วมากนักน้อยเพียงใด โดยครูผู้สอนสามารถดำเนินการสร้างด้วยตนเองตามวัตถุประสงค์ของบทเรียน

กู๊ด (Good, 1973, p. 1) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้หรือทักษะอันเกิดจากการเรียนรู้ในวิชาต่างๆ ที่ได้เรียนมาแล้ว ซึ่งได้จากผลการทดสอบของครูผู้สอน หรือผู้รับผิดชอบในการสอน หรือทั้งสองอย่างรวมกัน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาต่างๆ

สรุปความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดังกล่าวข้างต้น หมายถึง ความรู้ ความสามารถของนักเรียนและทักษะที่เกิดจากการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งอาจวัดได้โดยใช้แบบทดสอบหรือไม่ใช้แบบทดสอบก็ได้ ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนว่าจะใช้วิธีการใดในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เพรสคอตต์ (Prescott, 1961, pp. 14-16) ได้ใช้ความรู้ทางชีววิทยา สังคมวิทยา จิตวิทยา และการแพทย์ ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียนและสรุปผลการศึกษาว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนมีดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบทางด้านร่างกาย ได้แก่ อัตราการเจริญเติบโตของร่างกาย สุขภาพ ทางกาย ข้อบกพร่องทางร่างกายและบุคลิกท่าทาง
 2. องค์ประกอบทางความรัก ได้แก่ ความสัมพันธ์ของบิดามารดา ความสัมพันธ์ของ บิดามารดากับลูก ความสัมพันธ์ระหว่างลูกๆ ด้วยกัน และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกทั้งหมด ในครอบครัว
 3. องค์ประกอบทางวัฒนธรรมและสังคม ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความ เป็นอยู่ของครอบครัว สภาพแวดล้อมทางบ้าน การอบรมทางบ้าน และฐานะทางบ้าน
 4. องค์ประกอบทางความสัมพันธ์ในเพื่อนวัยเดียวกัน ได้แก่ ความสัมพันธ์ของ นักเรียนกับเพื่อนวัยเดียวกัน ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน
 5. องค์ประกอบทางการพัฒนาแห่งตน ได้แก่ สติปัญญา ความสนใจ เจตคติของ นักเรียน
 6. องค์ประกอบทางการปรับตัว ได้แก่ ปัญหาการปรับตัว การแสดงออกทางอารมณ์
- แคร์รอลล์ (Carroll, 1963, pp. 723-733) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของ องค์ประกอบต่างๆ ที่มีต่อระดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน โดยการนำเอาครู นักเรียน และหลักสูตร มาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ โดยเชื่อว่าเวลาและคุณภาพของการสอนมีอิทธิพลโดยตรงต่อ ปริมาณความรู้ที่นักเรียนจะได้รับ

จากการศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนข้างต้นนั้น มี องค์ประกอบหลายประการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการ เช่น สติปัญญา อารมณ์ ความสนใจ

ต่อการเรียน รวมถึงองค์ประกอบทางวัฒนธรรมและสังคมของผู้เรียนและที่ทำให้เกิดผลโดยตรง นั้น คือ การสอนของครูนั่นเอง การจัดการเรียนการสอนด้วยการใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่อง "การอนุรักษ์ แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครสวรรค์" ซึ่งน่าจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะเสริมสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน และทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นการตรวจสอบระดับความสามารถ หรือความสำเร็จของบุคคลว่าได้เรียนรู้แล้วมากน้อยเพียงใด มีความสามารถชนิดใด ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนมีผู้กล่าวไว้ ดังนี้

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2530, หน้า 21) กล่าวว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นการตรวจสอบพฤติกรรมของผู้เรียนในด้านพุทธิพิสัย ซึ่งได้แก่ พฤติกรรมด้านความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า ซึ่งเป็นการวัดองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. การวัดด้านปฏิบัติ เป็นการตรวจสอบความรู้ ความสามารถทางการปฏิบัติโดยให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง ให้เห็นผลงานที่ปรากฏออกมา ทำการสังเกตและวัดได้ การวัดแบบนี้ต้องวัดโดยใช้ข้อสอบภาคปฏิบัติ

2. การวัดด้านเนื้อหา เป็นการตรวจสอบความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา รวมถึงพฤติกรรมความสามารถในด้านต่างๆ อันเป็นผลมาจากการเรียนการสอน มีวิธีการวัดได้ 2 ลักษณะ คือ สอบปากเปล่า และการสอบแบบให้เขียนตอบ

สมบูรณ์ ชิตพงศ์, และคนอื่นๆ (2540, หน้า 6 – 7) การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน คือ

1. ด้านความคิด (cognitive domain) เป็นความสามารถของสมองในด้านความคิดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แยกย่อยเป็น 6 ชั้น คือ

1.1 ความรู้ความจำ (memory) เป็นความสามารถในการทรงไว้ รักษาไว้ซึ่งมวลประสบการณ์ต่างๆ ในชีวิตที่รับรู้มา

1.2 ความเข้าใจ (comprehension) เป็นความสามารถในการแปลความ ตีความ และขยายความในเรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตต้องประสบ

1.3 การนำไปใช้ (application) เป็นความสามารถที่นำประสบการณ์ที่ได้รับมาไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาใหม่

1.4 การวิเคราะห์ (analysis) เป็นความสามารถในการจับใจความสำคัญ และหาความสัมพันธ์และหลักการของสิ่งของเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

1.5 การสังเคราะห์ (synthesis) เป็นความสามารถในความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เรื่องราวต่างๆ ขึ้นมาใหม่ โดยใช้สิ่งเดิมมาดัดแปลงและปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพดีกว่าแต่ก่อน

1.6 การประเมินค่า (evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสินใจตีราคาและสรุปในเรื่องราวต่างๆ

2. ด้านความรู้สึก (psycho-motor domain) เป็นท่าที่มีต่อสิ่งต่างๆ มี 5 ชั้น คือ

2.1 การรับรู้ (receiving) เป็นความรู้สึกจับไว้ในสิ่งที่รับรู้อย่างไรก็ตาม

2.2 การตอบสนอง (responding) เป็นการมีปฏิกิริยาต่อสิ่งด้วยความรู้สึกที่ยินยอมเต็มใจ และพอใจ

2.3 การสร้างคุณค่า (valuing) เป็นการแสดงออกซึ่งความรู้สึก มีส่วนร่วมต่อสิ่งต่างๆ ตั้งแต่การยอมรับ นิยมชมชอบ และเชื่อถือในสิ่งนั้น

2.4 การจัดระบบ (organization) เป็นการสร้างความคิดรวบรวมของคุณค่าให้เกิดมีระบบแล้วอาศัยความสัมพันธ์ของคุณค่าในสิ่งที่ยึดถือ

2.5 การสร้างลักษณะนิสัย (characterization) เป็นการจัดคุณค่าที่มีอยู่แล้วให้เป็นระบบแล้วยึดถือเป็นลักษณะประจำตัวบุคคล

3. ด้านทักษะ (psycho-motor domain) เป็นลักษณะในการปฏิบัติมี 3 ชั้นตอน คือ

3.1 การเลียนแบบ (imitation) เป็นการเลือกทำตามแบบที่สนใจ

3.2 การทำตามแบบ (manipulation) เป็นการลงมือทำตามแบบที่สนใจ

3.3 การหาความถูกต้อง (precision) เป็นการตัดสินใจเลือกทำตามแบบที่เห็นว่าถูกต้อง

3.4 การทำอย่างต่อเนื่อง (articulation) เป็นการกระทำสิ่งที่เห็นว่าถูกต้องนั้นได้อย่างเป็นเรื่องเป็นราว

3.5 การทำโดยตามธรรมชาติ (naturalization) เป็นการทำจนเกิดทักษะสามารถปฏิบัติได้โดยอัตโนมัติจนเป็นธรรมชาติ

งานวิจัยที่เกี่ยวกับชุดการเรียนรู้

งานวิจัยในประเทศ

พรทิพย์ สายแนว (2544, หน้า 85) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้ เรื่อง ยาเสพติด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัย พบว่า ชุดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้ เรื่อง ยาเสพติด ที่พัฒนาขึ้นมีจำนวน 10 ศูนย์ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.12/84.25 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้และความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่เห็นด้วยในระดับมาก

หทัยรัตน์ อันดี (2544, หน้า 123-124) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยมีขั้นตอนการสร้างชุดการเรียนรู้ ดังนี้ 1) การสำรวจความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน 2) การสร้างและหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้

3) การทดลองใช้ชุดการเรียนรู้ 4) การประเมินและปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ชุดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 80/80 และนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยก่อนและหลังการเรียนรู้แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังการใช้ชุดการเรียนรู้มีคะแนนสูงกว่าก่อนการใช้ชุดการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นที่ดีต่อชุดการเรียนรู้

อาภาวัฒน์ ดิศรานนท์ (2545, หน้า 89) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบรายบุคคล กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่องการโคจรของโลกและดวงจันทร์ รอบดวงอาทิตย์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง แบบรายกลุ่ม กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่องการโคจรของโลกและดวงจันทร์รอบดวงอาทิตย์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพโดยรวม 87.33/85.58 เป็นไปตามเกณฑ์ 85/85

กวีติ ซาคาเม็ก (2546, หน้า 103-104) ศึกษาเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่อง สารเคมีที่ใช้ในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่องสารเคมีที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ตามแนวทฤษฎีรังสรรค์นิยม โดยนำหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาดำเนินการ เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ที่หลากหลาย และได้ฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ช่วยให้นักเรียนเกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ดีขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยและนักเรียนได้รับทราบถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ร่วมกัน ได้มีโอกาสปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาาร่วมกัน ส่วนผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า หลังจากจบกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบทุกวงจรนักเรียนได้ทำแบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผลการทดสอบ พบว่า นักเรียนมีผลการทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดเป็นร้อยละ 80.18 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 60 และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ดังกล่าวคิดเป็น 100 เปอร์เซนต์ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์จำนวนที่กำหนดไว้ร้อยละ 80

นิตยา บัวพงษ์ (2546, หน้า 86) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนการสอนเรื่อง จังหวัดชัยนาท สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ชุดการเรียนการสอนเรื่องจังหวัดชัยนาทที่สร้างขึ้น 4 หน่วย มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และนักเรียนที่เรียนโดยชุดการเรียนการสอนเรื่องจังหวัดชัยนาทที่พัฒนาขึ้นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และมีความคงทนในการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เสาวลักษณ์ คำหอม (2546, หน้า 133) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง บุคคลสำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียน ครูและบุคคลที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น ต้องการให้มีการพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องบุคคลสำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรี 2) ชุดการเรียนรู้เรื่องบุคคลสำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรี สำหรับ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย คำนำ วัตถุประสงค์ คู่มือครู คู่มือนักเรียน และหนังสืออ่านเพิ่มเติม และชุดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 81.10/80.24 3) นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบุคคลสำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรี ก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังการใช้ชุดการเรียนรู้มีคะแนนสูงกว่าก่อนการใช้ชุดการเรียนรู้

วารภรณ์ ธัญญผล (2546, หน้า 107) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง สมุนไพรในชุมชน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ชุดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ 81.76/80.15 และมีนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสมุนไพรในชุมชนก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจสูงกว่าก่อนใช้ชุดการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นที่ดีต่อชุดการเรียนรู้ และจากการประเมินความสามารถ พบว่า นักเรียนสามารถทำลูกประคบ อาหารสมุนไพร ผ่านพับ และโครงการพืชสมุนไพรอยู่ในระดับดี

เสาวลักษณ์ ประทุมศิริ (2546, หน้า 133) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้ โครงการวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศในชุมชน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเกี่ยวกับการทำโครงการวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศในชุมชน ก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ก้องเกียรติ ขอบเวศน์ (2548, หน้า 91-92) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ตำบลพรุใน อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ตำบลพรุใน อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา มีเจตคติที่เอื้อต่อการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องชีวิตกับสิ่งแวดล้อม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รวมทั้งมีเจตคติที่เอื้อต่อการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องชีวิตกับสิ่งแวดล้อม สูงกว่านักเรียนที่เรียนรู้ในโรงเรียนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นวลฉวี มนตรีปฐม (2548, หน้า 88) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่องโครงสร้างอะตอม ช่วงชั้นที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่องโครงสร้างอะตอม ช่วงชั้นที่ 4 มีประสิทธิภาพ 82.27/83.72 ค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ .65 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

รัตมี ขวัญบุรี (2548, หน้า 85) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้แบบบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อยู่ในระดับ 89.41/84.00 และชุดการเรียนรู้แบบบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทำให้คะแนนทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมพิศ กอบจิตติ (2548, หน้า 99) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องกฎหมาย นำรู้ในชีวิตประจำวัน โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ชุดการเรียนรู้ เรื่องกฎหมายนำรู้ในชีวิตประจำวัน โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นมีประสิทธิภาพ 83.85/87.01 และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องกฎหมายนำรู้ในชีวิตประจำวัน โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่น ก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนการใช้ชุดการเรียนรู้

วิไลรัตน์ ยิ้มไพบูรณ์ (2549, หน้า 85-86) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ชุดการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยต่างประเทศ

แอนเดอร์สัน (Anderson, 1982, pp. 4795 - A) ได้สร้างชุดการสอนด้วยตนเองเพื่อหาประสิทธิภาพความเกณฑ์ที่ตั้งไว้และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาในระดับเตรียมประถมศึกษ โดยให้ชุดการสอนด้วยตนเองกับการสอนแบบบรรยาย ผลการวิจัยพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ จากกลุ่มที่สอนโดยใช้ชุดการสอนด้วยตนเองและการสอนแบบบรรยายทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การวางแผนการสอนและวิธีสอนแต่ไม่มีความแตกต่างกันด้านทัศนคติที่มีต่อวิชาสังคมศึกษาและครูฝึกสอนโดยมากชอบชุดการสอนด้วย

ฮุลเลย์ (Hulley, 1998) ศึกษาเรื่องการสร้างชุดการเรียนรู้โดยการบูรณาการวิชาวิทยาศาสตร์ และวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนเกรด 5 ผลการศึกษาพบว่าชุดการเรียนรู้มีเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์ 3 เรื่อง ได้แก่ 1) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2) วิทยาศาสตร์กายภาพ 3) ประวัติศาสตร์และธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ ซึ่งเนื้อหาของแต่ละเรื่องนำมาจากหลักสูตรวิทยาศาสตร์ของหลักสูตรแม่บท ชุดการเรียนรู้ประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ สื่อการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น และการประเมินผล ครูสามารถใช้ชุดการเรียนรู้จากการศึกษาคู่มือ ผลของการใช้ชุดการเรียนรู้ พบว่า ช่วยให้ครูสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนได้อย่างกว้างขวาง

ชาร์ (Schart, 2000) ศึกษาเรื่องผลการรับรู้ของการออกแบบการเรียนการสอนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ สำหรับการเรียนการสอนในระดับวิทยาลัย วัตถุประสงค์เพื่อทดสอบการรับรู้

เกี่ยวกับคุณค่าและผลกระทบจากการพัฒนาชุดการเรียนรู้โดยใช้การออกแบบระบบการเรียนการสอน (instructional system design, ISD) เครื่องมือที่ใช้สำรวจความต้องการของผู้เรียนจากการใช้ประโยชน์ของชุดการเรียนรู้ มีการวัดทัศนคติ การออกภาคสนาม การใช้แหล่งทรัพยากรบุคคล สื่อผสม และเทคนิคพิเศษ รูปแบบของการวิจัยเป็นแบบกลุ่มเดียวสอบก่อนสอบหลัง (one group pretest – posttest design) ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีการรับรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ของการพัฒนาชุดการเรียนรู้โดยการออกแบบระบบการเรียนการสอนในรายวิชาการเรียนการสอนมากกว่า 90% และทำให้นักศึกษามีผลการเรียนอยู่ในระดับดีเยี่ยมถึง 46.9% ระดับดี 43.8% ระดับปานกลาง 9.3% และงานวิจัยนี้ช่วยให้บรรยากาศในการเรียนการสอนดีขึ้น

ฟาร์คาส (Farkas, 2002) ศึกษาผลของวิธีการสอนแบบปกติและการสอนโดยใช้ชุดการเรียนการสอน ที่มีต่อการเรียนรู้ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติ การเอาใจใส่ในการเรียนและความสามารถในการแปลความหมายของนักเรียนชั้นปีที่เจ็ด ผลการศึกษาพบว่า ในด้านผลสัมฤทธิ์ชุดการเรียนการสอนที่มีสื่อหลากหลาย ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแปลความหมายดีขึ้น

โบแมน (Bowman, 2002) ศึกษาวิธีการของครูเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอนได้ประสบผลสำเร็จ ผลการศึกษา พบว่า ในด้านวิธีสอนครูต้องมีการสร้างมิตรภาพ ให้กำลังใจ พยายามกระตุ้น และสร้างความสนใจและใช้วิธีการสอนและสื่อการสอนที่หลากหลาย

บูราส (Bouras, 2002) ศึกษาการใช้เครื่องมือสื่อผสมสำหรับการอธิบายด้านสิ่งแวดล้อมโดยเยาวชน ผลการศึกษา พบว่า มีการใช้เทคโนโลยีมาพัฒนาสื่อผสม การสร้างวิทัศน์ทางการศึกษา และเครื่องมือสื่อผสมได้พัฒนาเด็กอายุระหว่าง 4 – 8 ปี โดยพิจารณาจากผลสะท้อนจากชีวิตประจำวัน

เฮอร์ด (Heard, 2002) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ การฝึกทักษะและความคงทนในการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนชุมชน พบว่า ในด้านการเรียนรู้จะได้ผลดีต้องมีการสร้างมนุษยสัมพันธ์และใช้สื่อการเรียนรวมทั้งใช้รูปแบบการเรียนรู้หลายวิธี เพื่อให้เกิดความกระตือรือร้นและมีความคงทนในการเรียน

โรบินสัน (Robinson, 2002) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ในการเรียนรู้ในปัจจุบันนักเรียนต้องการเรียนรู้โดยการค้นพบด้วยตนเอง จากสื่อการเรียนรู้หลายชนิด นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งนี้นักเรียนต้องการให้เพิ่มการเรียนรู้แนวใหม่ที่มีทักษะหลากหลายและเน้นกระบวนการปฏิบัติให้มากขึ้น

สรุปจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวไว้ข้างต้น พบว่า ชุดการเรียนรู้ นั้น มีคุณค่าอย่างมากในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งชุดการเรียนรู้ นั้นจะสามารถช่วยทำให้ผู้สอนและผู้เรียน ประสบผลสำเร็จในการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามความสามารถของแต่ละบุคคล โดยเน้นผู้เรียน

เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถตามศักยภาพของบุคคล มีส่วนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง โดยใช้สื่อประสม มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยครูเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกและให้การเสริมแรงแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียน เกิดแรงจูงใจในการเรียน เป็นการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบและวินัยในตนเองที่เกิดจากการปฏิบัติกิจกรรมตามลำดับขั้นด้วยตนเอง ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนและเป็นเครื่องมือถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้กับผู้เรียนช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเป้าหมายพร้อมทั้งตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยใช้ชุดการเรียนรู้